

Islami sissejuhatav käsitlus

Islami sissejuhatav käsitus

Hazrat Mirza Tahir Ahmad

Islam international publications LTD.

Islami sissejuhatav käsitlus
(*An Elementary Study of Islam*)

Autor: Hazrat Mirza Tahir Ahmad
Khalifatul-Masih IV (1982-2003)
(Estonian translation)

Inglise keeles ilmunud esimest korda 1996
Eesti keelde tõlgitud väljaanne ilmus aastal 2025

© Islam International Publications Ltd.

Kirjastaja:

Ahmadiyya Muslemite kogudus eestis
(MTÜ Ahmadiyya Muslim jamaat in Estonia)

Pärnu mnt 82-31 Kesklinna linnaos
Tallinn Harju maakond 10131
kontakt@ahmadiyya.ee

ISBN 978-9916-4-2565-7
ISBN 978-9916-4-2566-4

Sisukord

<i>Autorist.....</i>	<i>vi</i>
<i>Kirjastaja märkus</i>	<i>viii</i>
<i>Eessõna</i>	<i>xi</i>

Islami sissejuhatav käsitlus

Sissejuhatus	12
Jumala ühtsus	16
Inglid	20
Raamatud	26
Prohvetid.....	34
Palve.....	43
Allahile kulutamine	51
Hadž – Palverännak.....	52
Paastumine	55
Džihaad – Püha sõda.....	59
Elu pärast surma	61
Saatus ja Vaba tahe.....	70
Kokkuvõte	78
<i>Indeks.....</i>	<i>80</i>

Autorist

Hazrat Mirza Tahir Ahmad (1928–2003), olgu tema hingle lõp-
matu Jumala halastus, oli Jumala mees, ajastu selgehäälne sõnu-
mitooja, suurepärane kõnemees, imekspandava intelligentsusega
sügavalt õpetatud teadlane, viljakas ja mitmekülgne kirjanik,
võrdlevate religioonide põhjalik uurija. Teda armastati ja järgiti
pühendunult tema üle 10 miljoni Ahmadi muslimi poolt üle kogu
maailma, kes tunnistasid teda oma vaimse juhina, neljanda järgla-
sena Hazrat Mirza Ghulam Ahmadist (Töötanud Messias ja
Mahdi^{as}). Sellele auväärsele ametikohale valiti ta Khalifa tul Masi-
hiks 1982. aastal.

Pärast Zia-ul-Haq Ahmadiyya vastaste seaduste kehtestamist
26. aprillil 1984 pidi ta lahkuma oma armsast kodumaast Pakista-
nist ja asus elama Inglismaale, kust ta käivitas Muslim Television
Ahmadiyya International (MTA), mis edastab oma saateid 24 tundi
ööpäevas üle kogu maailma.

Lisaks religioossele juhile oli ta maailmakuulus homöopaati-
line arst, andekas luuletaja ja sportlane.

Ta õppis Qadianis, Indias, ja hiljem riigi kolledžis Lahore'is, Pa-
kistanis. Pärast Jamiah Ahmadiyya lõpetamist Rabwah's, Pakista-
nis, omandas ta araabia keele auhinnakraadi Lahore'i Punjabi Üli-
koolist. Aastatel 1955–1957 õppis ta Londoni Ülikooli Idamaade ja
Aafrika Uuringute ülikoolis.

Tal olid jumalikult inspireeritud ja väga sügavad teadmised Pü-
hast Koraanist, mille ta tõlkis urdu keelde. Ta täiendas ka Hazrat

Maulawi Sher Ali^{ra} ingliskeelset Koraani tõlget selgitavate märkustega. Tema kõike suurem teos on: „Ilmutus, ratsionaalsus, teadmised ja tõde”.

Kuigi tal puudus ametlik haridus filosoofias ja teaduses, oli tal filosoofiline mõtlemine ning ta käsitles suurepärase osavuse ja kergusega kõige keerulisemaid ja sügavamaid teoloogilis-filosoofilisi küsimusi. Tema intellektuaalne lähenemine oli alati ratsionaalne ja teaduslik. Lihtinimesele olid tema teadmised hämmastavalt sügavad, eriti eluteaduste valdkonnas, mis teda eriti köitis. Ta oli kursis ka inimpsühholoogiaga. Tema analüütiline mõistus oli kõrge intelligentsusega—intellekt, mis särab briljantselt, suuteline keerukaid probleeme kergusega lahendama, jättes oma kuulajad ja lugejad lummatuks.

Kirjastaja märkus

Vastavalt meie Koraani salmide loendamise süsteemile loetakse salm Bismillāh irraḥmān irraḥīm (Jumala, kõige armulisema, halastavama nimel) peatükis esimeseks salmiks, millele see eelneb. Mõned Koraani kirjastajad hakkavad aga loendama pärast Bismillāh irraḥmān irraḥīm'i. Kui lugeja ei leia selles raamatus märgitud numbriga seotud salmi, soovitatakse tal sellest numbrist 1 maha arvata. Näiteks kui see raamat viitab Sura Al-Faṭir (35:25), siis mõned Koraani koopiad loetlevad sama salmi Sura Al-Faṭir (35:24) all.

Muhamedi^{saw}, islami püha prohveti, nime järgi on lühend saw, mis on lühend tervitusest ja palvest *Sallallāhu 'Alaihi Wasallam* (olgu Jumala rahu ja õnnistused temaga). Teiste prohvetite ja sõnumitoojate järel on lühend as, *'Alaihissalam* (kellega olgu rahu). Tegelikud tervitused ei ole eriti täies ulatuses esitatud, kuid neid peaks ikkagi mõistma nende täies mahus igal korral. Lühend ra kasutatakse püha prohveti^{saw} ja töötatud messiase^{as} kaaslaste nimede puhul ning see tähistab *Radi Allāhu 'anhu/'anhā/'anhum* (olgu Jumal temaga/nendega rahul). Sarnaselt tähistab lühend rh *Rahimahullāhu Ta'ala* (olgu Jumal talle armuline) ning at (või atba) tähistab *Ayyadahullahu Ta'ala* (abistagu teda Kõikvõimas Jumal).

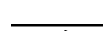
Translitereerides araabiakeelseid sõnu, oleme me tuginenud alljärgnevale süsteemile, mis pärineb inglismaa *Royal Asiatic Society*-st.

ا	sõna alguses, hääldatakse kui <i>a, i, u</i> , millele eelneb kerge sissehingamine, nagu <i>h</i> ingliskeelses sõnas „honour“.
ث	<i>th</i> , hääldatakse nagu <i>th</i> ingliskeelses sõnas <i>thing</i> .
ح	<i>h</i> , kurguhääline aspiraat, tugevam kui <i>h</i> .
خ	<i>kh</i> , hääldatakse nagu šoti <i>ch</i> sõnas <i>loch</i> .
ذ	<i>dh</i> , hääldatakse nagu inglise <i>th</i> sõnas <i>that</i> .
ص	<i>s</i> , tugevalt hääldatud <i>s</i> .
ض	<i>d</i> , sarnaneb <i>th</i> 'iga ingliskeelses sõnas <i>this</i> .
ط	<i>t</i> , tugevalt hääldatud suulae <i>t</i> .
ظ	<i>z</i> , tugevalt hääldatud <i>z</i> .
ع	‘, tugev kurguhäälik, mille hääldamist saab õppida kuulmise teel.
غ	<i>gh</i> , hääldus, mis sarnaneb väga <i>r</i> 'ile prantsuskeelses sõnas <i>grasseye</i> ja ka saksa <i>r</i> 'ile. Selle hääldamiseks peavad kõrilihased olema „kuristamisasendis“
ق	<i>q</i> , madal kurguhääline <i>k</i> hääldus.
ئ	’, nagu nõks hääles.

Lühikesi täishäälikuid tähistab:

<i>a</i>		(nagu <i>u</i> sõnas <i>bud</i>);
<i>i</i>		(nagu <i>i</i> sõnas <i>bid</i>);
<i>u</i>		(nagu <i>oo</i> sõnas <i>wood</i>);

Pikki täishäälikuid:

<i>a</i>		või 	(nagu <i>a</i> sõnas <i>father</i>);
<i>i</i>	ى 	või 	(nagu <i>ee</i> sõnas <i>deep</i>);
<i>u</i>	و 		(nagu <i>oo</i> sõnas <i>root</i>);

Teised:

ai ع — / (nagu *i* sõnas „site“);

au و — / (sarnane *ou* sõnas „sound“).

Kaashäälikutel, mida ülaltoodud listis pole, on sama foneetiline väärtus nagu peamistes Euroopa keeltes. Me ei ole ümber tõlkinud araabiakeelseid sõnu, nagu näiteks islam, Mahdi, Hijra, Ramadaan, Hadith, ulema, umma, sunna, kafir jne.

Eessõna

12. Märtsil 1990. aastal, Hispaani Seville'i Ülikooli kutse peale, esines Hazrat Mirza Tahir Ahmad^{rh} ettekandega, mille pealkiri oli "Islam-diskursus selle elementaarsetest ja põhiteadmistest". Osa-konna juht soovitas tal tutvustada islamit algelisel tasemel, arvestades, et enamik kuulajaid, kes õpivad erinevatel õppekavadel, teadsid islamist väga vähe. Ettekandele eraldatud aeg oli piiratud ühe tunniga. Ta andis lühikese sissejuhatuse islami usku ja puudutas mitmeid väga olulisi teemasid. Ta näitas, kuidas religioossed õpetused on aja jooksul arenenud, jõudes täielike ja universaalsete õpetusteni, ning rõhutas sarnasusi islami ja teiste religioonide vahel.

See käsitlus on välja kasvanud sellest kõnest. Autor on laien-danud mitmeid teemasid, mida ta originaalses loengus ei saanud käsitleda. Lisaks muutis kõne kirjalikuks tekstiks muundamisel mõningaid sõnu ja parandas neid ka esineja ise. Selles raamatus rõhutas ta eriti islami universaalset olemust, mis võimaldab ühendada inimesi kõigist maailma rahvastest ühe rahu lipu alla. Autor lõpetas selle lühikese teadusarikli tõsise üleskutsega maailmareligioonide juhtidele: „Rahu otsing on inimkonna ellujäämise küsimus ja seda ei tohiks kergekäeliselt võtta.“

Allah Kõigeväeline teeb sellest Raamatust valgust ja juhendit, et aidata kõigil mõista islami põhiteadmisi. Aamen

Sissejuhatus

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ
مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ
الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَحْمَدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝
مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ۝
إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ۝
اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝
صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ
غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ۝

Pärast traditsiooniliste araabiakeelsete palvete ja *Surah Al-Fātiha* (Püha Koraani avapeatüki) ettelugemist alustas Ahmadiyya koguduse juht järgmiselt:

Ma pean seda eriliseks auks, et Seville'i Ülikooli Islamiuuringute osakond on otsustanud mind täna õhtul siia kutsuda, et rääkida

1: Ma tunnistan, et ei ole jumalat peale Allahi, Ainujumalat, ja ma tunnistan, et Muhammad on Tema teener ja sõnumitooja. Pärast seda pöördun Allahi poole, et hoiduda Kuradist, kes on ära pööratud. Jumala, kõige armulisema, halastavana nimel. Kõik kiitus kuulub Allahile, kõige maailmade Isandale, Armuline, kõikeandestav, Viimsepäeva Isandale. See oled üksnes Sina, keda kummardame, Sina, keda palume appi. Juhata meid õigele teele, Nende teele, kellele Sina oled jaganud oma armu, ja kes ei ole endale tõmmanud Sinu viha, ja kes ei ole läinud vale rada.

teile islami põhiteadmistest. Enne kui ma tulin, soovitati mul rääkida islamist algelisel tasemel, arvestades, et enamik üliõpilasi, kes sellesse teemasse sügavamalt ei süvene, omab vaid elementaarset teadmist. See üllatas mind tõepoolest. Esiteks seetõttu, et ma ootasin ülikooliõpilastelt paremat teadmist. Teiseks üllatas mind see, et Hispaania on pikaajaliselt kontaktis olnud Islamiga. Kuid on tõesti hämmastav, et see kontakt on nii täielikult kadunud, et isegi nõrgim jälje on kustutatud. Siin ma olen täna, et tutvustada teile islami põhiteadmisi.

Kui ma 1982. aastal Hispaaniat külastasin, et avada Ahmadiyya kogukonna ehitatud mošee, mis oli juhuslikult esimene mošee, mis siin ehitati pärast viiesajandilist pausi, kergitati paljud külmud. Minu pressikonverentsil esitati mulle korduvalt samad küsimused: miks me peaksime Hispaaniasse tulema? Mis on eesmärk? Kas sellega kaasneb mõni salakaval motiiv? Kas meil pole islamist juba küllalt? Kas peaksime seda võtma uue Hispaania vallutamise vormina? Minu vastus kõigile sellistele küsimustele oli: „Jah, ma olen tulnud Hispaaniat vallutama, kuid mitte mõttega võita maid mõõgaga, vaid võita südameid armastuse ja veenmise sõnumiga.“

See vastus kehtib tänaseni. Meie kogudus islamis ei ole ehitatud samale muustrile kui nii-öelda fundamentalistide peegeldusel tajutav kuvand islamist. Seetõttu püüan täna tutvustada teile islamit mitte viitega muslimite käitumisele erinevates riikides, vaid ainult islamile kui pühakirjas Pühas Koraanis leiduvatele põhiteadmistele ning Püha Islamiloo-ja^{saw} käitumisele ja traditsioonidele.

Islam tähendab *rahu*. Selles peitub islami hing ja vaim. Irooni-line on, et seda rahu religiooni mõistetakse tänapäeval Läänes kui sõja, terrorismi, kaose ja segaduse religiooni. Tegelikult ei ole islam mitte ainult nime poolest rahu, vaid rahu läbib kõiki selle õpetusi ja toimib selle mõistmise võtmeks. Kui tõlkida sõna otseses mõttes, siis teine tähendus on *allumine*. Seega loovad sõnad *rahu* ja *allumine* islami kohta täieliku pildi. Kuigi rahu on seotud muslimi suhtumisega tema kaasinimestesse ja ka islami sügava sisuga, kirjeldab sõna *allumine* muslimi suhtumist Jumalasse. Nii saab üheainsa sõnaga kokku võtta kogu selle religiooni filosoofia. Huvitav on märkida, et islam väidab, et igal tõelisel religioonil peavad olema need kaks omadust, et näidata selle jumalikku päritolu. Kõik religioonid, vastavalt islami õpetusele, püüdsid ühelt poolt tuua inimese tagasi tema loojani ja teiselt poolt luua ideaalset suhet tema kaasinimestega.

Islamil on viis usu artiklit, mida peab tunnistama igaüks, kes soovib saada muslimiks. Kuigi islam on juba jagunenud paljudesse sektidesse nagu kõik teised religioonid, ei ole selles küsimuses kahte arvamust. Olenemata sellest, millise tunnusega sektid on nimetatud, olgu nad siis sunniidid või šiiidid, usuvad kõik viide põhiteadmiste artiklisse.

- ❖ Esimene neist on kindel usk Jumala absoluutsesse ühtsusesse. See on ühtsus, mis ei saa olla lõhestatud ega jagatud ning mida ei saa mitte mingil viisil korrutada ega kompromiteerida.
- ❖ Teine artikkel puudutab usku inglite olemasolusse. Kuigi muslimite seas on erinevaid arvamusi inglite kontseptsiooni kohta, usuvad kõik muslimid inglite olemasolusse.

- ❖ Kolmas usutunnistus puudutab usku jumalikesse raamatutesse. Religioossetes terminites viitavad raamatud jumalikele pühakirjadele, mis sisaldavad uusi õpetusi ja toovad uue religioosse seaduse. Nad on mainitud pärast ingliti, sest ilmutus edastatakse inimesele kõige sagedamini inglite vahendusel, kes mängivad jumaliku sõnumi viimiseks prohvetitele kesket rolli. Inglitel on palju muid ülesandeid, kuid sellest räägime hiljem.
- ❖ Neljas usutunnistus puudutab prohveteid ehk sõnumitoojaid, kes mõnikord toovad uue elukorralduse ja uue seaduse konkreetsele rahvale konkreetses ajastus ning mõnikord saadetakse ainult vanade õpetuste uuendamise eesmärgil.
- ❖ Viies ja viimane usutunnistus puudutab kohtupäeva. See tähendab, et iga inimene tõustakse pärast surma mingis vormis üles ja peab vastama Jumalale seoses eluga, mida ta siin maailmas elas.

Need on islami viis põhisambat. Siiski väidavad mõned, et islami pühakuju lisas nende põhialuste hulka kuues artikli, nimelt usk Jumala otsustesse. Pöördugem nüüd nende artiklite üksikasjalikuma uurimise poole.

Jumala ühtsus

See tundub olevat üsna lihtne ja elementaarne kontseptsioon. Kellelegi ei tohiks olla raske mõista Jumala ühtsust, ja sellega tundub asi lõppevat. Kuid tegelikult on selles rohkem, kui esialgul paistab. Kui uurida ühtsuse kontseptsiooni põhjalikumalt, tundub, et kogu religioonide maailm keerleb selle keskse punkti ümber. See usk mõjutab inimese elu kõigis aspektides. See tähendab ka kõige muu eitamist peale Jumala. Seega ei ole usk Jumala ühtsusesse uskumise lõpppunkt, vaid kõik teised uskumused pärinevad sellest igavese tõe allikast. See edastab ka sõnumi vabanemisest kõigist teistest koormatest ja vabastab inimese kõigist kohustustest, välja arvatud need, mis tulenevad tema allumisest Jumalale.

See põhimõte on edasi selgitatud erinevatest vaatenurkadest, nii Koraanis kui ka Islami Prohveti^{saw} traditsioonides. Näiteks deklaratsioon “La houl wala quat illa Billah” (Pole muud jõudu peale Allahi) avab uusi mõtteid ühtsuse sügavamaks ja laiemaks mõistmiseks. See lükkab ümber kõik hirmud peale Jumala kartuse. Sama põhimõtte teine osa toob tähelepanu keskmesse veel ühe väga olulise ühtsuse aspekti: nimelt on hea saavutamise võime täielikult sõltuv Jumalast ning Tema on kõigi jõu- ja energiaallikate valitseja. Seega, kui esimene osa seostub võimu negatiivsete aspektidega, siis teine osa seostub positiivsetega.

Inimtegevuse, kavatsuste ja motivatsioonide rakendamisel on need kaks jõudu kõikehõlmavad. Inimese kavatsused ja järgnevad tegevused on alati juhitud ja kontrollitud hirmu või lootuse poolt, ning selle reegli suhtes pole erandeid. Need, kes teevad head

tegusid, teevad seda hirmust ja lootusest ning need, kes tegelevad pattudega, on samuti sellest motiveeritud. Mitteusklike hirmud kuuluvad negatiivse mittejumalaliku kategooriasse ning nad kujundavad oma elu vastavalt nendele maailmlikele hirmudele. Mõnikord kardavad nad monarhide ja võimude pahameelt, mõnikord kardavad nad üldist ühiskonda või despootide ja kiusajate ees. Samuti tegutsevad nad mõnikord kurjasti hirmust vaesuse ja kaotuse ees. Seega saab suure osa inimtegevusest selgitada nende hirmudega seoses.

Usk ühtsusesse hajutab need hirmud täielikult ja paneb mõtlema Jumala kartuse tähtsusele, mis tähendab, et ei tohiks karta jumalavastaste pahameelt, vaid peaks alati püüdlema Jumala mitteärritamise poole ning kujundama oma elu vastavalt sellele kartusele. Sama kehtib kõigi inimmotivatsioonide ja järgnevate tegude kohta. Inimene elab alati mingi motiivi järgi, et kedagi rõõmustada, või oma endaga rahul olla. Tegelikult töötab ta sageli enda rõõmustamise nimel isegi nende arvelt, kes talle muidu kallid on.

Liialdatud vormis sellest suhtumusest sunnib oma ego ees kummerdada. Oma eesmärgi saavutamiseks peab inimene meeldima neile, kellest sõltuvad tema naudingud. Seetõttu peab ta pidevalt püüdlema monarhide, võimude jms heakskiidu võitmise poole. Kirjeldame siin kõige halvemat orjuse vormi. Orja lootused ja hirmud sõltuvad täielikult tema isanda kapriisidest, rahuolust ja pahameelest. Kuid jumalatu inimene ei ole ainult ühe isanda ori. Iga teine inimene tema isiklike huvide suhtes võib olla tema jaoks jumal. Kui analüüsida sotsiaalsete, moraalsete või poliitiliste

kurjade põhjust, siis on inimeste jumaldamine see, mis hävitab inimese meelerahu, ja kogu ühiskond hakkab lõputult lagunema.

Sellest vaatenurgast, kui vaatate veelkord põhideklaratsiooni, et “ei ole Jumalat peale Allahi, Ainuüksi Tema”, siis kõik need hirmud ja lootused, mis puudutavad objekte peale Jumala, hajuvad, justkui maagilise võlukepiga. Teisiti öeldes, valides ühe isanda, olete vabastatud orjusest. Olla teiste ori, kes ise on paljude jumalate ori, on tõesti kehv tehing! Kuid see pole veel kõik. Selliste inimeste jumalad on sageli nende enda kujutlusvõime tooted, mis ei saa neile head ega kahju teha. Enamik inimesi jumaldab aga ainult surelikke, mis on sageli nende oma ego. Seega kummardavad nad arvukaid egotsentrilisi jumalaid, kelle huvid on omavahel vastuolus, luues olukorra, mis kaoseni viib.

Islami ühtsuse kontseptsioon sisendab inimesele ka inimliigi ühtsuse teadvustamise ning kõrvaldab kõik takistused, mis jagavad inimesi rassilisteks, etnilisteks ja värvilisteks rühmadeks. See toob kaasa islami universaalse võrdsuse kontseptsiooni, mis on selle eristav tunnus. Seega Jumala seisukohast vaadatuna on kõik inimesed, kus iganes ja millises vanuses nad sünniks, tema ees võrdsed. Nagu varsti näidatakse, on see fundamentaalne põhimõte, mis annab alguse kõigile teistele islami fundamentaalsetele uskumustele ja õpetustele. Nagu varem lühidalt mainitud, on islami ühtsuse õpetus absoluutne ja jagamatu; selles pole ruumi Jumala olemusele midagi lisada. Tal pole isa ega ema, ega ka abikaasat. Tema jaoks poegade ja tütarde saamine on mõeldamatu.

Üks teine oluline aspekt Jumala ühtsusest, nagu Koraan seda esitab, puudutab täielikku harmooniat tema loomises. See

harmoniakontseptsioon köitis Einsteini väga. Ta oli sunnitud austust avaldama looduse täiuslikule sümmeetriale, mis tema arvates nõudis looja ühtsust. Ta oli teadlane ja tema taju sellest harmooniast oli piiratud materiaalse universumiga. Kuid Püha Koraan räägib harmooniast loomisest kõigis võimalikes rakendustes. Püha Koraan väidab, et Jumala loodud ja Jumala ilmutatud püha raamatus pole vastuolusid; et Jumala loodu eri valdkondade vahel ja ühe raamatu ning teise vahel on täielik kooskõla.

See läheb veelgi kaugemale, kuulutades, et Jumala Sõna ja Jumala Tegu on täiuslikus kooskõlas ning et looduse ja jumaliku sõna vahel ei saa olla vastuolusid, nagu seda on tema prohvetitele ilmutatud. Teema on ilusalt väljendatud Surah Al-Mulk'i² esimeses viies salmis ning seda käsitletakse ka paljudes teistes Koraani salmides erinevatest vaatenurkadest.

Individuaalselt mõeldes mängib usk ühtsusesse inimeste hareduses ja kasvatamises väga olulist rolli. See nõuab kooskõla inimese vaadete ja tegude vahel, kooskõla suhetes Jumalaga ja kaasinimestega, sidudes seeläbi loodu üheks purunematu ühtsuse ahelaks. Seda saab paremini mõista, kui keskendume mõne nn religioosse inimese tavadele, kes õhutavad vihkamist ühe inimühiskonna osa vastu teise, ühe ja ainsa Jumala nimel. Jumala ühtsuse põhimõtte on vastuolus selle praktikaga ja ei luba inimestel luua lõhet Jumala ja tema loodu vahel ning Jumala loodu sees.

² koraani salme nimi (67:1-5) (tõlkija märkus)

Inglid

Inglite olemasolu on erinevates riikides ja erinevates usundites üldtunnustatud õpetus. Siiski arutatakse neid mõnikord tesuguste nimede all, erinevus seisneb ainult nomenklatuuris. Samamoodi mõistetakse inglite olemust erinevalt erinevate usundite järgijate seas.

Islam räägib inglitest kui vaimse olemuse taevastest olenditest, kellel on oma isiksus. Nende peamine roll on sõnumite edastamine Jumalalt inimestele. Kuid paljud, isegi islamis, mõistavad neid valesti kui inimese kuju või mingi kuju ja vormiga, mis tegelikult on lahutamatu idee materiaalsest olemasolust. Ainel peab olema kuju ja selge piir. Kuid vaim asub inimese arusaamise viie mõõtme taga. Vaimu olemasolusse saab uskuda ainult siis, kui inimene on usklik; muidu on tal võimatu ette kujutada vaimude kuju ja vormi. Võib-olla lahendamaks seda probleemi ja muutes inglite visualiseerimise inimesele lihtsamaks, mainitakse neid mõnikord religioossetes raamatutes kui ilmutat pühakutele inimeste kujul. Mitte ainult seda; neid teatakse ilmunud ka mõnele Jumala sõnumitoojale teatud lindude kujul. Püha Vaim ilmus Jeesusele tuvina:

Niipea kui Jeesus oli ristitud, tõusis ta veest välja. Sel hetkel avanes taevast ja ta nägi Jumala Vaimu laskumas tuvina ja valgustumas tema peal. (Matteuse 3:16)

Need erinevad viited religioossetes raamatutes olid ilmselt suures vastutavad inglite kuju ja olemuse valesti mõistmise eest, mis levis erinevate usundite järgijate seas. Mõnes usundis loodi

inglitest devad³ ja jumalad, kuigi algupärased raamatud võisid neid mainida ainult Jumala poolt spetsiaalselt loodud esindajatena teatud ülesannete täitmiseks universumis; selle kohta on meil palju tõendeid paljudes jumalikes raamatutes. Seega pole ebatõenäoline, et mõned inimesed mõistavad nende avalduste tähtsust valesti ja hakkavad inglite suhtes käituma Jumala noorema partnerina.

Proovigem nüüd mõista inglite olemust ainult Koraani ja Islami Püha Prohveti^{3aw} traditsioonide viitega, mitte laialt levinud arvamusega. Koraani kohaselt valitsevad kogu materiaalne universum ja kogu religioosne universum teatud vaimsed jõudud, keda nimetatakse ingliteks. Kuigi mõned inglid on nimetatud üksikisikutena, nagu Gabriel, Michael või Iisrael, ei tööta nad tegelikult üksi. Iga funktsiooni jaoks on üks juht või üks ülemingel, kes juhhib seda funktsiooni, ja tema all töötab hulk ingliteid, keda Koraan nimetab Issanda džinnideks. Mida nad teevad, allub täielikult Jumala tahtele ja asjade kujundusele, mille Ta on loonud. Nad ei saa teha kõige väiksematki kõrvalekallet neile määratud funktsioonide kindlaksmääratud kursilt ega Jumala üldise asjade plaani osas.

Koraani kohaselt on iga inimese jaoks määratud kaks inglit, kes registreerivad head ja halvad teod vastavalt olukorrale. Sel viisil on inglite ülesanne korraldada kõige keerulisem ja sügavam salvestussüsteem. See ei tähenda, et igal ingel oleks käes raamat, kuhu ta märkmeid teeb kõigest, mida ta jälgib. Tegelikult vastutavad inglid väga keeruka süsteemi eest, mis registreerib inimese

³ Hinduismi kõrged jumalad (Tõlkija märkus)

tegude mõju tema hingele ja isiksusele, nii et hea inimene arendab tervet hinge ja halb inimene kasvatab ebatervet hinge.

Inimhing, kujunedes iga inimeses kuni tema surmani, vajab teadlikku korraldajat, kes kannab inimõtete, tegude jms mõju hingele. See on keeruline protsess, mida inimene täielikult ei mõista. Siiski näeme osaliselt seda kurjategijate puhul, kes omandavad erineva ilme ülla käitumisega inimestest. See erinevus on täiesti märgatav, kuigi seda ei saa kirjeldada must-valge või muude materiaalsete terminitega. Tegelikult nõuab tohutu universumi haldamine, alates selle algusest kuni miljardite aastate evolutsioonilise ajaloo lõpuni, pidevat tähelepanu ja kontrolli. Seda teevad arvukad inglid, kes valitsevad otseselt tohutut universumit ja selle keerulist seaduste süsteemi Jumala esindajatena.

Mis vaadates⁴ traditsioonidesse, suudame osaliselt mõista inglite mitmekülgst, kes suudavad ilmuda erinevatesse vormidesse või ilmutustesse, mis ei ole seotud nende tegeliku olemasolu vormiga, mis on inimese mõistmisele kättesaamatu ja millel on erinevad mõõtmed meie teadaolevatest.

On teatatud⁵, et võõras sisenes ootamatult mošeesse, kus Islami rajaja istus koos kaaslastega. See mees lähenes kogunemisele, istus austusega esireas ja hakkas küsima küsimusi Islamiga seotud olemuse kohta. Pärast küsimuste loendi lõpetamist lahkus ta. Kohalviibijad olid hämmingus, sest esiteks oli see mees täielik võõras, kes oli pidanud jõudma mošeesse mõne vahemaa tagant.

⁴ püha prohveti^{saw} (Tõlkija märkus)

⁵ püha prohveti^{saw} ütluses (tõlkija märkus)

Väikelinnades ei jää sellised külastused saladuseks ja kõik tunduvad teadvat, kes on saabunud ja mis eesmärgil. Tema puhul oli saabumine nii ootamatu, et see tundus müstiline. Teiseks ei olnud tema riietuses reisimise märke. Värske välimusega härrasmees oli laitmatult puhas. Lisaks oli tema küsimuste esitamise viis ilma iga-suguse sissejuhatusega ja tema äkilise lahkumise tõttu äärmiselt ebatavaline.

Enne kui Püha Prohveti^{saw} kaaslast midagi öelda jõudis, teavitas Püha Prohvet^{saw} neid ise, et tegelikult oli see isik olnud ingel Gabriel, kes oli esitanud juhtivad küsimused, et kaaslased saaksid tutvuda vastustes sisalduvate faktidega. Mõned kaaslased jooksid mošeeist välja, et kohtuda ingluga varjus, nagu nad arvasid, kuid teda ei olnud kuskil jälgi. Keegi linnas ei tunnistanud sellise mehe nägemist. Kuna see juhtum on tõestatud kõrge usaldusväärsusega traditsiooniraamatutes, võime julgelt järeldada, et inglid ilmuvad mõnikord tavalise inimese kujul, et täita mitmesuguseid ülesandeid. Leiame inglitest mainimist paljudes teistes traditsioonides, eriti seoses *Badri* ja *Uhadi* lahingutega, kuid ehk oleks sobimatu sellel teemal pikka arutelu alustada.

Vastupidiselt eespool selgitatud Koraani vaatele on peaaegu igas riigis erinevate usundite järgijate seas levinud arvamus inglitest pigem muinasjuttude kui taevase olemasolu vormi kohta. Öeldakse, et neil on tiivad nagu lindudel või haldjatel, lehvitates neid, kui nad lendavad kohast kohta. See müüt on ehk sündinud religioosete terminite liigsest sõnasõnalisest tõlgendamisest, mis on krüptiline ja sisaldab sageli metafoorilisi viiteid. Seega leiame ka Pühast Koraanist inglite tiibade kohta mainimist, kus räägitakse neist kui tiibadega olenditest, kellel on kaks, kolm ja neli tiiba:

أَحْمَدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَكِةِ رُسُلًا أُولَئِكَ
أَجْنَحَةٌ مَخْنُوعَةٌ وَثَلَّثَ وَرُبِعٌ ط يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦﴾

*Kõik kiitus kuulub Allahile, taeva ja maa Loojale, kes kasutab
inglite sõnumitoojatena tiibadega olendeid, kellel on kaks,
kolm ja neli tiiba. (Koraan 35:2)*

Püha Koraanil on väga eriline stiil, millega selgitatakse kõiki selliseid lõike, kus varitseb segaduse oht. Seda tehakse teiste sarnaste väljendite abil. Näiteks tiibade kohta mainitakse neid ka seoses poja suhtumisega oma vanematesse. Selle teema arendamisel manitseb Püha Koraan poega langetama oma halastuse tiib vanemate kohal, kuna nad kasvasid teda tema imikueast alates. Tiib tähendab ainult omadusi ja võimeid ning me usume, et just selles mõttes omistatakse tiivad inglitele või inimestele, kes väidavad end olevat jumalik ilmutus erinevate usundite hulgast. Näiteks Gita's teatakse, et Krishna omab mitte kahte, vaid neli kätt. Seal täidab lisa paar käsi sama eesmärgi kui tiivad teistes jumalikes raamatutes.

Inglid vastutavad looduse seaduste kontrollimise ja säilitamise eest. Viiruseid ja baktereid juhivad, korraldavad ja hoiavad kindlad inglid, kes töötavad omavahel harmoonias, et säilitada täiuslik tasakaal. Samamoodi ei ole ökosüsteemid juhuslikud ega kaootilised, vaid neid reguleerivad nähtamatud vaimolendid, keda me nimetame ingliteks.

Langetatud ingli juhtum

On veel üks väga valesti mõistetud episood seoses Saatanaga. Öeldakse ja usutakse, et enne oma langemist kuulus ta inglite kategooriasse. Püha Koraan lükkab selle vaate ümber ja esitab Saatanaga kui tuleohtliku olemuse, kuuludes seega sellistesse eluvormidesse, mis on loodud tulest, näiteks džinnid.

Raamatud

Pöördugem nüüd usu kolmanda artikli poole, mis on usk raamatutesse. Muslimid peavad uskuma mitte ainult Islami Rajaja ilmutatud jumalikku pühakirja, mida nimetatakse Koraaniks, vaid iga muslimi jaoks on oluline uskuda kõigisse sellistesse jumalikesse ilmutustesse, mis on antud teistele prohvetitele, kust iganes ja milles ajastus. See on muslimi usu oluline osa, et kui keegi tunnistab usku ainult Koraani jumalikku päritolu ja keeldub tunnustamast teiste raamatute jumalikku päritolu, nagu Vana Testament ja Uus Testament jne, siis tema islami usutunnistus oleks kehtetu.

See usk lahendab mõned probleemid, kuid tekitab teisi ning vajab põhjalikumat uurimist. See pakub ainukest alust, millele inimkonna ühtsus maa peal saab rajaneda vastavalt tema usule Jumala ühtsusesse. See kõrvaldab juurepõhjuse, mis vastutab usundite vahelise ebakõla ja umbusalduse eest. Kuid see usk kõigi raamatute jumalikku päritolu tekitab mõned väga keerulised küsimused.

Kui uurime raamatuid, mis väidavad olevat jumalikku päritolu, leiame vastuolusid mitte ainult nende õpetuste perifeersetes valdkondades, vaid ka põhilistes ja fundamentaalsetes uskumustes. See ei saaks olla nii, kui need oleksid pärit samast igavesest valguse allikast. Näiteks paljudes sellistes raamatutes on lõike, mida nende järgijad mõistavad ja tõlgendavad viisil, mis viib usuni vähemate jumaluste jagamises jumalikkust ühe Ülima Olendiga. Mõnes raamatus esitatakse Jumal kui jumalate perekonna pea, kellel on abikaasad, pojad ja tütreid. Teistes raamatutes omistatakse

pühadele inimkuju kandvatele isikutele selliseid üleloomulikke võimeid, mis sobivad ainult Jumalale. On ka teisi raamatuid, kus Jumala ühtsust rõhutatakse nii tugevalt ja kompromissitult, et ei jää ruumi kellelegi jagada Jumala omadusi ükskõik millisel viisil. Koraan eristub selles osas kõigi suuremate maailmareligioonide pühakirjadest.

Kuidas Koraan seda dilemmat lahendab? See on küsimus. Koraani kohaselt on inimese universaalne kalduvus järk-järgult vähehaaval jumalikke õpetusi muuta, mis olid nende religiooni rajajatele antud. Ühtsuse kontseptsiooni muutmine polüteismiks on selle sama suundumuse ilming. Me võime kindlasti leida tõendeid selle väite tõe kohta, jälgides teksti muutuste ajalugu või teksti tõlgendust selle esimesest ilmutamisest alates. Sellepärast juhib Püha Koraan meie tähelepanu asjaolule, et kõik jumalikud raamatud nõustuvad oma põhiteadustes ainult nende ilmumise ajal. Pole vaja läbi viia tülikat ajaloo muutuste uurimist, sest loogiliselt ei saa olla muud järeldust kui see, mille Koraan tegi. Kui pole teist Jumalat peale Ülima Olendi ja kui kõigi religioonide väited, et nende jumalikud raamatud pärinevad Jumalalt, tuleb vastu võtta, siis peab kõigil sellistel raamatutel olema üksmeel vähemalt põhitõdedes.

Õeldes seda, seisab inimene silmitsi veel ühe olulise küsimusega seoses sellega, kuidas saab kindlaks teha kõigi religioonide ühiste doktriinide algsete õpetuste olemuse. Tuleb leida loogiliselt vastuvõetav metoodika õige ja vale eraldamiseks. Püha Koraani vaatenurgast on põhiteadmised inimloomusega nii hästi kooskõlas, et need lihtsalt vajuvad inimhingesse nende tõe jõu tõttu. Need on järgmised:

وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ۚ حُنَفَاءَ
وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ﴿٩٨﴾

Ja neile ei ole kästud muud kui teenida Allahit, olles Talle kuulekad ja õiglased, pidada palvet ja maksta Zakaati (almus). See on õige tee rahva jaoks. (Koraan 98:6)

See tähendab, et kõigi maailma religioonide rajajatele öeldi kategooriliselt, et nad peavad teenima üht ja ainult Jumalat kogu siirusega, pühendades end puhtalt ja täielikult ainult Talle. Neile öeldi ka, et nad peavad sooritama regulaarseid palveid (nagu nende religioonis institutsionaliseeritud) ja annetama (Jumala nimel) abivajajatele ja hädalistele ning muudel sarnastel heategevuslikel eesmärkidel. Selle vastu on raske vaielda, olenemata sellest, millisesse religiooni keegi kuulub.

Selgitame seda eelarutelu käesoleval hetkel lühidalt. Me ei soovi end kaasata pikkadesse aruteludesse erinevate jumalateenimise viiside kohta, nagu Jumal on ette kirjutanud, ja nende erinevate olemasolu põhjuste kohta. Praegu keskendume sellele, miks religioonid tunduvad erinevad nii põhitõdedes kui ka üksikasjalikes õpetustes.

Lühidalt võib öelda, et aeg on järeleandmatu ja lagunemise kontseptsioon on lahutamatu ajakontseptsioonist. Kõik uus peab hakkama vanaks saama ja muutuma. Suurte losside ja paleede varemeid võib imetlusega vaadata, kuid isegi samade monarhide poolt ehitatud ja samade arhitektide poolt kavandatud hooned ei ole selle seaduse erand. Mõnikord lisatakse neile midagi

hilisemate põlvkondade poolt ja nende kujundust muudetakse nii drastiliselt, et nad kaotavad kogu sarnasuse oma algse kujuga. Mõnikord pööratakse nendele selga ja need muutuvad varemeteks. Koraani kohaselt on kõigi religioonide omavahel tähendusliku konfliktis olevad põhitõed osad, hilisemate aegade tegijate kätetöö. Püha Koraani üldtunnustatud õpetuse valguses tundub, et islam on sillutanud tee kõigi religioonide ühtsusele, vähemalt põhiteooriates. Seega kaotab see inimeste loodud takistused ja tõkked, mis on loodud religioonide eraldi hoidmiseks selgelt eraldiseisvateks üksusteks.

Ülaltoodud põhjus ei ole ainus, mis vastutab erinevuste eest õpetustes, mida leitakse erinevates raamatutes. Mõned erinevused ei olnud kindlasti inimeste tehtud, vaid tulenesid aja vajadusest. Kuna inimene edenes järk-järgult tsivilisatsiooni ja kultuuri erinevates valdkondades, teaduses ja majanduses, vajas ta oma ajaloo erinevatel etappidel konkreetseid õpetusi, mis olid seotud selle ajajärguga, ning jumalik raamat ilmutati tema õpetamiseks. Need ajaga seotud õpetused ei olnud universaalsed, vaid seotud konkreetsete olukordade ja nõuetega. Teatud ajastutel elas inimene elu, mis ei erinenud väga alamliikide elust. Tema intellektuaalsed edusammud olid piiratud, tema teadmine universumist oli kitsas. Ta ei olnud isegi täielikult teadlik maailmast, milles ta elas. Sageli piirdus tema teadlikkus olemasolust ainult väikeste maa-alade või riigiga, kuhu ta kuulus.

Kõigis nendel aegadel ilmutatud jumalikes raamatutes ei mainita maailma olemasolu kaugemale nende inimeste piiratud määrampiirkonnast, kellele raamatud olid suunatud. See ei tähenda tingimata, nagu mõned ilmalikud filosoofid meile uskuma

paneksid, et see fakt pakub piisavalt tõendeid, et nimetatud raamatud olid inimeste tehtud, mitte jumalikku päritolu.

Kõik jumalikud õpetused olid seotud mitte ainult nõuetega, vaid ka teabega, mida inimesed tol ajal valdasid, vastasel juhul oleksid tolle aja inimesed võinud esitada vastuväiteid ajastu sõnumitoojate vastu, süüdistades neid vastuolus üldtunnustatud faktidega. See oleks võinud prohvetitele esitada lahendamatu dilemma, kuna nemadki jagasid sama teadmist kui inimesed. Palju huvitavaid näiteid selle kohta võib leida Koraanist, kus loodustaju, nagu seda tol ajal teati, pidi hilisemate aegade õpetlaste poolt valeks osutuma. Millise seisukoha Koraan ka ei võtnud, jääks see siiski vastuväidetele avatuks, kas siis kaasaegsete inimeste või hilisemate aegade inimeste poolt. On hämmastav, kuidas Koraan selle probleemi lahendab, ja seda ei saa kuidagi kritiseerida ka tänapäeva filosoofide ja teadlaste poolt.

Järgnev näide on eriti huvitav. Tänapäeva inimene ei pea olema kõrgelt haritud, et teada, et Maa pöörleb oma telje ümber; kuid kui keegi oleks neljateistkümne sajandi eest teinud selle avalduse ja julgenud seda Jumalale omistada, oleks ta kas täielikult teadmatusest tagasi lükatud või Jumalat naeruvääristatud, kuna Tal polevat teadmisi asjadest, mida Ta väidetavalt on loonud. Püha Koraan, olles universaalne raamat kõigile aegadele, ei saanud sellest teemast täielikult mööda minna, muidu oleksid hilisemate aegade inimesed, nagu meie, õigustatult süüdistanud seda universumi teadmiste puudumises. Sellele väljakutsele otse vastates räägib Püha Koraan mägedest järgmises salmis, kujutades neid hõljuvatena või pilvede moodi liikuvatena, kuigi inimesed tajuvad neid paigalseisvatena:

الْمَيْرُوا أَنَّا جَعَلْنَا اللَّيْلَ لَيْسَكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا ۚ إِنَّ فِي
ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٢٨٩﴾

*Sa näed mägesid ja kujutad neid paigalseisvatena, kuigi nad
liiguvad nagu pilved. (Koraan 27:89)*

Ilmselt ei hõljuks mäed ilma maaga, mis liiguks nendega kaasa. Kuid kasutatud ajavorm on tuleviku aeg (Muzaira), mis on ühine nii kestva oleviku kui ka tuleviku jaoks. Seega võib salmi tõlkida järgmiselt: 'Mäed liiguvad pidevalt rannikuliikumisega, ilma et nad teeksid selleks vähimatki pingutust.' Seda saab tõlkida ka kui: 'Mäed liiguvad, nagu oleksid nad purjetamas.' Tolle aja inimesed võisid selle teise võimaluse vastu võtta, kuid jäi kahe silma vahele märkida sama salmi teist osa, mis ütleb: 'Samal ajal kui te arvate, et nad on paigal.' Kuidas võis ükskõik millise ajastu inimene arvata, et mäed on paigal, kui need äkki liikuma hakkavad? Nende liikumise kirjeldus ei jäta kusagil ruumi selleks, et keegi võiks Maa peal elus olla ja vaikselt jälgida salmis mainitud hämmastavat nähtust.

Seega on loogiliselt ainus kehtiv tõlge: 'Samal ajal kui te arvate, et mäed on paigal, on nad tegelikult pidevas liikumises.' On veel palju sarnaseid näiteid, mida saab Koraanist tsiteerida, kuid olen need juba illustreerinud oma teises kõnes pealkirjaga „Ratsionaalsus ja ilmutus teadmiste ja tõe suhtes“. Iga lugeja, kes on huvitatud edasisest uurimisest, võib viidata samale.

Me teame kindlalt, et kauges minevikus, kui Veedad ilmutati India rahva kasuks, olid indiaanlastel vähe teadmisi merede taga

asuvatest maailmadest. Seetõttu pole Veedades mainitud ühtegi riiki ega rahvast India piiridest, ehk ühelt poolt Himaalaja loodusest piiridest ja teiselt poolt meredest, väljaspool. Veedade vaikus selle teema kohta võib olla Jumala poolt sobiv ja hästi mõistatav vaikus. Tuleb selgelt öelda, et jumalikus raamatus mainitud faktid kuuluvad kahe kategooriasse. Esimene kategooria hõlmab neid maailmalikke fakte, mida saavad mõista ja kontrollida kõik inimesed, olenemata nende religioonist. Need on faktid, millele viitasime eespool. Aga mis puudutab usuga seotud temaatika, siis igaüks võiks nende kohta väita mis iganes, kuna need jäävad inimliku kontrolli ulatusest välja.

Erinevustest hoolimata on alati võimalik tuvastada põhilised sarnasuste punktid, kui uurida sügavuti algupäraste raamatute uuringuid. Nagu arheoloog saab uurides varemeid taastada algse plaani kujunduse, ei tohiks ka terav vaatleja jaoks olla keeruline lugeda Ühtsuse sõnumit isegi usundite järgijate loodud udu ja uduloori tagant, liikudes eemale rajaprohvetite ajast.

Mainisime lühidalt mõningaid erinevusi, mis olid tahtlikult inimeste poolt lisatud, vahelesegamiseks. Näiteks võime viidata Toora õpetusele, mis tundub juutidele andvat andeksandmise võimaluse ära võtvana. Juhuslikule vaatlejale, tänapäeva seisukohast, tundub see olevat pigem ebajumalik õpetus, tasakaalustamata käitemaksu kasuks. Lähem uurimine tolle aja nõuete osas esitaks õpetuse täiesti erinevas valguses. Teame, et Iisraeli lapsed olid vaarao reeglite all elades ilma kõigi oma põhiinimõigusteta. Nad sunniti elama alandava ja orjusliku elu, mis ei tunnustanud nende õigust end kaitsta ja rünnata rõhujat.

Mõne sajandi pikkune selline alandav eluviis oli neilt peaaegu varastanud nende sirge ja ülla inimomadused. Nad eelistaksid pigem loobuda kättemaksuõigusest andeksandmise nimel, mis on lihtsalt teine nimi täielikule argusele. Kui neile oleks antud selge võimalus kas kättemaksuks või andeksandmiseks, oleks vähe neid, kes julgeksid valida esimese võimaluse. Seega on Toora õpetus, kuigi näiliselt karm ja ühepoolne, tolle aja nõuete suhtes kõige täiuslikum õpetus. See oli haiguslik seisund, mida tuli ravida selle käsu mõru pilliga.

Umbes kolmteist sajandit järjekindlat halastamatut kättemaksu praktiseerimist oli tõepoolest kõvaks teinud Iisraeli südamed kivideks. Just sel ajal tuli Messias, kes oli ise andestus, armastus ja tagasihoidlikkus personifitseeritud. Kui Jumal oleks oma aja juutidele andnud mõlemad võimalused - andestuse ja kättemaksu -, oleksid nad kindlasti valinud kättemaksu, isegi unistamata andestusest. Tekib küsimus, milline peaks olema täiuslik õpetus Jeesuse ajal? Muidugi andestus, kuid ilma kättemaksu võimaluseta. Just nii see juhtus. See näide selgitab selgelt, et teatud õpetused, kuigi näiliselt vastuolulised, teenivad tegelikult sama eesmärki ja töötavad koos Jumala kavatsustega. Eesmärk on haigete ravimine, mis võib vajada erinevaid ravimeid erinevatel aegadel.

Prohvetid

Islami neljas põhiline usutunnistus on usk kõigisse prohvetitesse. See usutunnistus on tegelikult loogiline järeldus kolmandast. Sama filosoofia, mis toetab usku kõigisse raamatutesse, nõuab ka usku kõigisse prohvetitesse. Püha Koraan räägib paljudest prohvetitest, kes kuuluvad peamiselt Lähis-Ida prohvetite liini, alates Aadamast^{as} kuni Muhammadini, rahu olgu temaga. Kuid reeglist on erandeid. Kaks asja on Koraanis selgelt mainitud seoses selle arutlusega:

- ❖ Kuigi mõnede prohvetite nimed ja lühikesed ajalood avaldati islami Püha prohvetile^{saw}, ei ole nimekiri mingil viisil ammen-dav. Need on vaid näidise nimed ja on suur hulk prohveteid, kes Koraanis mainimist ei leia.
- ❖ Mainitud prohvetite nimede loetelus, on mõned kes ei tundu kuuluvat Iisraeli prohvetite hulka. Seetõttu arvavad paljud kommentaatorid, et need on mittearaabia prohvetid, kes on loetellu lisatud välismaailma esindamise huvides. Näiteks on Dhul-Kifl üks nimi prohvetite loetelus, mida ei mainita araabia ega semiitlikus kirjanduses. Mõned teadlased on selle nime seostanud Buddha'ga, kes oli pärit Kapeelilt, väikese riigi pea-linnast, mis asus India ja Nepali piiril. Buddha kuulus mitte ai-nult Kapeelile, vaid teda nimetati sageli ka "Kapeelist pärit". See on täpselt see, mida tähendab sõna "Dhul-Kifl". Tuleb meeles pidada, et araabia keeles puudub konsonant "p" ja selle kõige lähedasem vaste on "fa". Seega muutub Kapeel araabia keeles Kifl'iks.

Lisaks Koraani tõenditele on üks viide, mis on teoloogide seas tekitanud vaidlust. Pühast Prohvetist^{saw} on traditsioon, mis räägib India prohvetist nimega *Kahan*, järgmiste sõnadega:

كان في الهند نبيا اسود اللون اسمه كاهنا

"Indias oli Jumala prohvet, kes oli tumeda nahavärviga, ja tema nimi oli 'Kahan'."

Nüüd seostaks igaüks, kes on tuttav India religioonide ajalooga, selle kirjelduse otsekohe Püha Krishna'ga, keda hindu kirjanduses kirjeldatakse alati tumeda nahavärvina. Lisaks on tema nime *Krishna* juurde sageli lisatud tiitel *Kanhaya*. *Kanhaya* sisaldab samu konsonante *K, N, H* nagu nimi *Kahan*—see pole sugugi ebaoluline sarnasus. Kuid kas mõni mitteaabia prohvet mainiti nimepidi või mitte, on ainult akadeemiline arutelu. Ei saa eitada fakti, et Koraan kohustab iga muslimit mitte ainult uskuma kõikidesse prohvetitesse, vaid see teavitab meid selgelt, et igas maailma piirkonnas ja igal ajastul on Jumal tõstnud sõnumitoojaid ja prohvelteid.

See usk rajaprohvetite tõesse ja ka teiste religioonide väikeste prohvetite tõesse on Koraani ainulaadne avaldus, mida pole teistes pühades raamatutes. See heidab valgust loomise üldisele olemusele ja ka islamile endale. Kui Koraani väide, et Koraani õpetused on kogu maailmale, on tõsi, siis peab see tunnistama kõigi prohvetite tõde. Vastasel juhul ei leia nii paljude erinevate religioonide järgijad enda ja islamiga ühendavat silda.

Kõigi raamatute tõe tunnistamine ja kõigi prohvetite tõe tunnistamine on revolutsiooniline avaldus, millel on inimesele tervikuna palju eeliseid. Muu hulgas sillutab see tugevalt teed

interreligioossele rahule ja harmooniale. Kuidas saab olla rahu teiste religioonide järgijatega, kui peame neid petturiteks ja kui monopoliseerime tõe ainult omaenda usu vaimulikele?

On üldine tähelepanek, et erinevate religioonide järgijad teavad oma usundite doktriinilistest aspektidest väga vähe. Religioosse teadmise valvuriteks tunduvad olevat ordineeritud preestrid või muud juhid, ja just nende poole pöörduvad tavalised inimesed, kui neil on vaja religioosset juhendamist. Sellised inimesed on tundlikumad oma prohvetite ja vaimulike au küsimuse suhtes kui isegi Jumala au küsimuses.

Kõigi religioonide jumalikud raamatud, välja arvatud islam, ei tunnusta teiste religioonide rajajate tõe. See, et prohvetite tõe peale nende enda ei tunnistata, on religioonid üksteisest eraldanud. Igaüks neist väidab, et omab ainuõiget tõe, ja näeb teiste religioonide prohveteid kui pettureid. Kuigi igapäevaelus ei väljendata seda nii tugevalt, jääb karm reaalsus, et kui mõne religiooni järgijad võtavad oma uskumused tõsiselt, peavad nad pidama kõiki teisi religioone valeks, isegi nende üldised algõpetused. On võimatu ette kujutada kristlast, kes usub kristlusse nii, nagu ta seda tänapäeval mõistab, ja kes tunnistaks Buddha, Krishna ja Zoroasteri tõe. Eriti kristlaste suhtumine islami Pühasse Prohvetisse^{saw} on täpselt see, mida eespool mainiti; nad peavad teda petturiks määrama, vastasel juhul on nende ainus alternatiiv ise saada muslimiks. Orientalistid, kes seda teemat arutavad, on alati selgelt säilitanud selle seisukoha, paljud neist on läinud nii kaugel, et näidanud avatud vaenulikkust islami rajaja vastu, eeldades, et ta pidi olema vale. Sama kehtib ka teiste religioonide kohta.

Kuigi igapäevaelus ei puutu me kokku selliste silmatorkavate ebaviisakuse ja solvangute näidetega, jääb takistus siiski püsima, olgu see siis, et inimene hoiab oma vaateid endale või avaldab neid avameelselt. Sellest on selge, et kõigi religioonide järgijad on end teiste vastu jaotud ning tõe ja vale, õige ja väära vaheline tõke takistab nii väga vajalikku religioosset harmooniat tänapäeva inimese jaoks.

Muidugi, maailmas on väga tsiviliseeritud ja haritud kristlasi, kes viisakusest ei solva muslimite tundeid, nimetades islami Püha Prohveti^{saw} petturiks. Siiski kristlastel vastavalt oma uskumustele pole muud võimalust kui eitada islami rajaja tõde. Muslimitel on aga täiesti erinev lugu. Kui ta räägib Jeesus Kristusest^{as}, Moosesest^{as}, Krishnast või Buddhast austuse ja armastusega, teeb ta seda, sest tal pole muud valikut. See on tema usu põhialuse osa, et mitte ainult inimlikku viisakust laiendada, vaid tõepoolest uskuda nende tõde ja au. Selle vaatenurgast tundub see usutunnistuse artikkel olevat ülemaailmse tähtsusega. See loob interreligioosse rahu ja harmoonia ning loob tõeliselt vastastikuse usalduse ja armastuse õhkkonna. Nagu Jumala ühtsus, omab see asendamatu sisulist omadust—pole alternatiivi.

Töötanud Messias, Hazrat Mirza Ghulam Ahmad^{as} Qadianist, on kokku võtnud islami usk teistesse prohvetitesse järgmiselt:

„Üks printsiipe, mis on minu uskumuste aluse, viitab maailma tunnustatud religioonidele. Need religioonid on leidnud laialdast tunnustust erinevates maailma piirkondades. Nad on omandanud mõõduka vanuse ja jõudnud küpsuse staadiumisse. Jumal on mulle

teatanud, et ükski neist religioonidest ei olnud algallikast vale ja ükski prohvetitest ei olnud pettunud.

See on ilus printsiip, mis soodustab rahu ja harmooniat ning paneb aluse leppimisele ja aitab inimese moraalset seisundit. Kõik maailmas ilmunud prohvetid, olenemata sellest, kas nad elasid Indias, Pärsias, Hiinas või mõnes muus riigis, usume nende tõde, kõik üheskoos.“

Selle fakti kindlakstegemisega, et kogu maailmas kõigis ajastutes pidi olema prohveteid, kes pärinesid Jumalalt, tundub, et lavastus on seatud ülemaailmsele prohvetile. Ülemaailmse prohveti aksepteerimine nõuab vastastikust suhet. Kui ootate, et teised usuksid kedagi, keda peate tõeks, aitaks kindlasti, kui te tunnistaksite selliste pühade inimeste tõde, kelle vastaspool usub kindlalt.

Islam seab seega ühe prohveti ülemaailmsuse aluse. Seega on Koraani väide, et Püha Prohvet^{SAW} tõusis mitte ainult Araabia, vaid kogu inimkonna jaoks, rajatud tugevale filosoofiale. Me leiame igast religioonist mainimist unistuslikust tulevikust või kuldajast, mil kogu inimkond tuuakse ühe lipu alla. Kuid ei paista olevat loodud alust inimese ühtsustamiseks tema uskumustes ja dogmades. See oli religiooni ajaloos esmakordne, kui islam sillutas tee ülemaailmsele religioonile, kuulutades, et kõik maailma inimesed erinevatel aegadel on õnnistatud jumalike sõnumitoojate saabumisega.

Püha Koraani kohaselt on prohvetluse institutsioon ülemaailmne ja ajatu. On kaks terminit, mida kasutatakse sama ameti tähistamiseks, mõlemal on pisut erinevad konnotatsioonid.

Termin An-Nabi viitab prohvetlusele. Need, keda Jumal valib enda esindamiseks, on varustatud teadmistega tulevikus toimuvatest olulistest sündmustest. Neile räägitakse ka minevikusündmustest, mis olid inimestele teadmata, ja nende teadmised neist on märk sellest, et neile on teada antud Kõiketeadva Olendi poolt. Prohvetluse kaudu tõestatakse prohvetite tõde, et inimesed võiksid neile alluda ja nende sõnumit vastu võtta.

Teine termin, mida seostatakse prohvetitega, on Al-Rasool ehk Sõnumitooja. See viitab prohveti ilmutuse sisule, mis käsitleb olulisi sõnumeid, mida tuleb inimkonnale Jumala nimel edastada. Need sõnumid võivad rääkida uuest seadusest või lihtsalt hoiatada inimesi minevikus tehtud vigade eest seoses varasemate ilmutatud seadustega. Mõlemad need funktsioonid ühinevad ühes isikus, nii et kõiki prohveteid võib nimetada sõnumitoojateks ja kõiki sõnumitoojaid prohvetiteks.

Islam seletab, et kõik prohvetid on inimesed ega kannu endas üleloomulikke omadusi. Kuigi mõnele prohvetile omistatakse imesid, mis viitavad nende üleloomulikule iseloomule, lükkab Koraan kategooriliselt ja selgelt tagasi sellise arusaama. Surnute ülestõusmine on üks sellistest imedest, mida omistatakse teatud prohvetitele. Kuigi sarnaseid kirjeldusi leidub paljudes jumalikus kirjades või religioossetes raamatutes, ei ole Koraani kohaselt neid mõeldud sõna-sõnalt võtma, vaid nendel on metafoorne tähendus. Näiteks omistatakse Jeesusele^{as} surnute ülestõusmist uude ellu. Kuid Püha Koraan räägib Püha Prohvet Muhammadist^{saw} samades terminites, kasutades samu sõnu tema vaimse ärkamise ime kirjeldamiseks. Sarnaselt on lugu lindude loomisest savist ja nende lendama panemisest Jumala nimel. Need linnud on tegelikult

inimesed, kellele on antud vaimse lennu võime, erinevalt maisest rahvast.

Ükski prohvet ei ole antud erakordselt pikka eluiga, mis muudaks ta selgelt erinevaks ja ülejäänud prohvetite vennaskonnast, kuhu ta kuulub. Samuti ei mainita ühtegi prohvetit, kes oleks tõusnud kehaliselt universumi kaugematesse sopistustesse. Kui sellist mainimist leidub, siis on see mõeldud vaimse tõusuna, mitte kehalise tõusuna, mille Koraan kategooriliselt kuulutab prohvetite iseloomu vastuolus olevaks. Kui islami rajajalt nõuti Raamatu rahva poolt füüsilist tõusu taevasse ja raamatu tagasitoomist, oli Jumala õpetus talle lihtsalt järgmine:

قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ﴿١٧٩﴾

Ütle neile: 'Minu Issand on kaugel (sellisest lapsemeelsest käitumisest). Mina olen mitte rohkem kui inimesena saadetud prohvet.' (Koraan 17:94)

See vastus lükkab tagasi kõik nõuded teiste prohvetite kohta, kellele arvatakse, et nad on kehaliselt taevasse tõusnud. Selles vastuses sisalduv argument on, et ükski inimene ega prohvet ei saa kehaliselt taevasse tõusta, vastasel juhul võiks ka Prohvet Muhammad^{1saw} korrata sama imet. Prohvetite inimlike omaduste ja nende inimlike piirangute rõhutamine on üks ilusamaid omadusi islami põhiteadustes. Prohvetid tõusevad oma kaaslaste inimeste esile mitte seetõttu, et neile oleks antud üleloomulikke omadusi, vaid ainult seetõttu, et nad paremini panid kasutusele neid omadusi, milles nad andekad olid. Nad jäid inimesteks, hoolimata sellest, et

nad tõusid suurte vaimsete kõrgusteni, ja nende käitumine on teiste inimeste poolt jäljendatu.

Mis puudutab prohvetluse jätkuvust peale seadust kandvat prohvetlust, siis islam kuulutab kategooriliselt, et islami Püha Prohvet^{saw} on viimane seadust kandev prohvet ja Koraan on viimane jumalik seaduse raamat, täiuslik ja kaitstud kuni aegade lõpuni. Ilmselgelt raamat, mis on täiuslik ja kaitstud inimliku sekkumise eest, ületab muutmist. Mõlemal juhul pole muutust õigustatud. Niikaua kui raamat on täiuslik ja kaitstud inimliku sekkumise eest, pole muutus õigustatud.

Mis puudutab seadust kandva prohvetlusest erinevat prohvetlust, siis selle jätkumise võimalus on Koraanis selgelt mainitud. On selged ennustused selliste jumalike reformijate kohta, kes oleksid täielikult allutatud islami rajajale ja Pühale Raamatule—Koraanile. *Surah Al-Nisa* järgmine salm ei jäta selles osas mingit kahtlust:

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ
النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ

رَفِيقًا ۝ ط

Ja kes kuulab Allahit ja Tema Sõnumitoojat, on nende hulgas, kellele Allah on andnud oma õnnistused, nimelt prohvetid, tõelised, märtrid ja õiged. (Koraan 4:70)

Kokkuvõttes on Koraanis kuulutatud islam olevat viimane täiuslik religioon inimkonna kasuks, pärast mida ei avaldata uusi õpetusi islami õpetuste tühistamiseks ega sünni uut iseseisvat prohvetit

väljaspool islami valdkonda; iga uus prohvet oleks täielikult allutatud Pühale Prohvet Muhammadile^{saw}.

Prohvetid tulid alati sõnumit edastama. See sõnum ei piirunud ainult uskumisvaldkondadega, vaid hõlmas ka uskumuste rakendamise ja praktika valdkondi. Õpetused jagunevad kaheks suureks kategooriaks:

- ❖ Kuidas parandada oma suhet Jumalaga.
- ❖ Kuidas käituda oma kaasinimestega.

Need kaks kategooriat hõlmavad tegelikult kõiki religioosete seaduste aspekte. Me ei saa pikalt arutleda, kuidas see ülesanne islamis täiuslikult ellu viiakse, kuid ehk oleks sobiv illustreerida mõningaid selle universaalse iseloomuga õpetuse olulisi omadusi.

Palve

Jumalateenistus on kõigis religioonides ühine. Erinevus seisneb ainult jumalateenistuse viisis ja stiilis. Islamis on ainulaadne see, et selle jumalateenistus sisaldab elemente teiste religioonide palvete viisidest. Mõned inimesed palvetavad Jumalat seistes, teised istudes. Mõnes religioonis mäletavad inimesed Jumalat põlvitades, teised kummardades. Mõned seisavad Tema ees käed risti ja teised lasevad käed külgedele. Kokkuvõttes pole ühtegi jumalateenistuse viisi, mis oleks ühine kõigile religioonidele tervikuna. huvitav on aga märkida, et islam õpetab oma järgijatele palvete viisi nii põhjalikult, et kõik teiste religioonide jumalateenistuse poosid on sümboliseeritud muslimi palves. Tundub, et see on veel üks samm universaalse religiooni suunas.

Islamipalve institutsioon on kõige paremini arenenud süsteem, mis hõlmab kõiki inimvajadusi. Tuleb meeles pidada, et palveteenistuse eesmärk ei ole ainult kummardamine Ülimale Olen dile ja Tema suurusele austuse avaldamine, nagu oleks Jumal loonud inimese ainult selleks, et rahuldada Tema egoistlikku soovi kiitust saada. Kõik palveteenistuse filosoofiaga seotud eesmärgid ja viis, kuidas muslim peab oma palvet läbi viima, teevad selgeks, et palve kasu saab palvetaja ise ja mingil juhul ei saa seda võtta Jumala jaoks kasulikuks. Püha Koraan kuulutab, et Jumal ei vaja inimeste kiitust. Ta on oma õilsuses nii suur ja oma iseloomult nii ülev, et Tema loodud olendite kiitus ei lisandu Tema suursusele ja suursugususele midagi. Islami püha prohvet^{saw} mainis kunagi, et kui kogu inimkond oleks Jumalast eemale pöördunud ja teinud

kõige hullemad võimalikud patud, ei vähendaks see Tema ülemaailmset suurust isegi nii palju, kui keegi kastaks terava nõela suurde ookeani; nõela pinnale kinnitunud vesi oleks palju rohkem kui kogu inimkonna patud võiksid Jumala au suurusest ära võtta.

Seega on Pühas Koraanis ette nähtud palveteenistus ainult palvetaja enda huvides. See on lai teema ja saame illustreerida vaid mõnda punkti, mis on mainitud Pühas Koraanis ja Islami prohveti traditsioonides.

Jumala meenutamine ja Tema omaduste mõtisklemine palve ajal aitab inimesel oma vaimu lihvida, viies selle rohkem kooskõlla Jumala olemusega. See on keskne islami palvele. Inimene loodi oma Looja kujutiseks ja ta peab alati püüdlema Temale lähemale. See on ülim õppetund ülluses. Need, kes õpetavad end mõtlema nagu Jumal ja käituma Tema moodi inimlikus piirangute raamistikus, parandavad pidevalt oma suhet kõigi teiste inimestega ja isegi teiste eluvormidega.

Inimese jaoks on seda parem mõista ema suhtumise kaudu oma lastesse. See, kes tõeliselt läheneb emale, muutub loomulikult kõik, mis emale kallis on, talle samuti kalliks. Looja suhtumise omandamine on nagu kunstniku suhtumine tema kunstiteostesse. Ühelegi inimesele ei ole võimalik olla Jumala lähedal ja samal ajal hoida distantssi Tema loodu suhtes. Jällegi pärineb Koraanis kasutatav palveteenistuse termin sõnast, mis on nii oluline ja erineb teiste religioonide terminitest. Ain, Be, Dael ('A', 'B', 'D') on kolm põhitähemärki, millel on orjuse põhiline tähendus. Nagu ori, kes kaotab kõik oma isandale ja järgib teda kõigis aspektides, peab islamis palvetaja tegema sama suhtes Jumalaga. Palveteenistuse

jaoks kasutatud infinitiiv viitab kellegi jälgedes käimisele. See on Jumala omaduste imiteerimise lõpp. Koraan ütleb ka:

إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ ط

„Tõesti, palve hoiab palvetajat eemal kõigest, mis on ebaväärikas või ebaviisakas.“ (Koraan 29:46)

Sellel salmil on nii positiivseid kui ka negatiivseid tähendusi, mõlemad on äärmiselt olulised ideaalse inimkäitumise kujundamiseks. Seega aitab negatiivses tähenduses palve vabastada palvetaja igasugustest pattudest. Positiivses tähenduses harib see inimest, lihvib tema iseloomu ja arendab tema omadusi sellise ülevuseni, et ta on väärt ühendust Jumalaga.

Veel üks sellega seotud oluline valdkond on palveteenistuse roll hinge arendamisel. Islami järgi võib iga inimese hing seoses lihaliku inimkehaga olla võrreldav ema emakas oleva lapsega. Tervisliku lapse sünniks on vaja nii palju mõjutusi, mis pidevalt kanduvad emalt embrüole ja hilisemas staadiumis lapsele. Kui ema mõjud embrüole on ebatervislikud, sünnib laps kaasasündinud haigena; kui need on terved, siis sünnib laps täiusliku tervisega. Kõigist mõjudest, mis töötavad inimese hinge loomise ja muutmise nimel, on palve kõige olulisem üksikfaktor.

Islamipalveteenistus on rikkalikult täis sügavaid õppetunde, mida teistes religioonides ei leidu isegi murdosas. Islam manitseb nii koguduslikku kui ka individuaalset palvet. Koguduslikud palved toimuvad hästi korraldatud ja tähendusrikka viisil.

On üks juht, kes juhib kõiki selliseid palveid. See juht ei ole ametlik preester; igauks, keda inimesed peavad selle ülesande vääriliseks, valitakse imaamiks. Kogudusel on kästud seista imaami taga täiesti sirgetes ridades, iga palvetaja seisab lähedal teisele, õlg õla kõrval, ilma vahemaata. Nad järgivad imaami täiuslikult kõiges, mida ta teeb. Kui imaam kummardub, kummarduvad järgijad ka, kui ta seisab, seisavad nemad ka. Kui ta kummardub, kummarduvad ka teised. Isegi kui imaam teeb vea ega tunnista seda isegi pärast meeldetuletust, peavad kõik järgijad sama kordama. Imaami palve ajal küsimine ei ole lubatud. Kõik vaatavad samasse suunda, ilma eranditeta, suunates pilgu esimesele palvemajale, mis kunagi ehitati inimkonna kasuks. Keegi ei tohi imaami taga eraldi kohta reserveerida. Selles osas koheldakse rikkaid ja vaeseid täieliku võrdsusega, samuti vanu ja noori. Kes iganes jõuab teistest varem mošeesse, saab valida istekoha, kuhu soovib. Keegi ei tohi teisi nende hõivatud kohalt eemaldada, välja arvatud turvalisuse jms põhjustel, mil see muutub haldusmeetmeks. Seega on islami palvesüsteem rikas mitte ainult vaimses õpetuses, vaid ka kogukondlikus ja organisatsioonilises õpetuses.

Kõik mošeed on külastatud viis korda päevas, ülesanne, mis tundub argivaatlejale liiga nõudlik. Selle aspekti täpsemaks selgitamiseks peaksime ehitama terviklikuma pildi koguduslike palvete rollist muslimite elus. Muidugi, ideaalses muslimiühiskonnas, kus mošeed on peaaegu iga kodaniku jaoks kättesaadavad, muutub viie kordse kogudusliku palve tegemine kõigi muslimite iga-päevaseks rutiiniks. Keskpäeva palve, mis tavaliselt on keerulisem, tehakse muslimiühiskondades lõunavahe ajal. Seega ei ole see mitte ainult lõunapaus, vaid veidi pikendatud, et mahutada ka

palve sooritamine. Järgmine palve pärast keskpäeva palvet on peale tööpäeva lõppu tehtav Pärastlõuna palve. Siis ei ole lubatud palvetada enne päikeseloojangut. Kahe aja vahel veedetakse aega välitegevustes nagu sport, ostlemine, matkamine, sõbrade ja sugulaste külastused jne. See on puhkamise aeg, millal palved on praktiliselt keelatud, välja arvatud vaikne Jumala meenutamine, mis muutub püsivaks tunnuseks mõnede usklikte jaoks. Päikeseloojanguga algab uskliku öö õhtuse palvega, millele järgneb taas aeg puhkamiseks, söömiseks jne. Ööpäeva lõpetab enne magaminekut viimane palve, mida nimetatakse *Isha'ks*. Pärast *Isha'd* on soovitatav hoiduda tühjast lobisemisest ja mõttetust jutustamisest jne.

Muslimit julgustatakse harjumuseks võtta varakult magama minema ja vara tõusma. Järgmisel hommikul algab päev tavaliselt enne koitu. Öö lõpus tehtavat palvet nimetatakse *Tahajjud*-iks. See ei ole kohustuslik, kuid on väga rõhutatud valikuline palve. Koit toob hommikupalve aja, mida nimetatakse *Al-Fajar*-iks. Hommikupalve ja päikesetõusu vahel ei soovitata valikulisi palveid ilmselgetel põhjustel. Siis kuni *Zuhar*-ini, keskpäeva palveni, on mainitud ainult kaks valikulist palvet; muidu oodatakse, et enne *Zuhari* kulub aeg tavaliste igapäevaste tegevuste jaoks.

Islamis palve institutsiooni teise nurga alt vaadates on huvitav märgata, kui hästi organiseeritud, distsiplineeritud ja kõikehõlmav see on. On teatud kogoduslike palvete vorme, kus Koraani lugemine toimub valjult, kuuldivas hääles, pool-laulvas toonis, mis ei vasta täpselt laulmise kontseptsioonile, kuid millel on sügavalt läbitungiv rütmiline toon. Püha Prohvet^{saw} soovitas ka, et Koraani lugemisel peaks olema kurbuse varjund, mis muudab selle

puudutavamaks, kusjuures salmide tähendus tungib südame sügavustesse. Mõnedes palvetes, eriti kahe pärastlõunase palve ajal, pole valju retsiteerimist; see sobib hästi üldise selle aja meeleoluga. Isegi linnud lõpetavad laulmise pärastlõuna varajastes osades ja üldine õhkkond on vaikus, mis katkestab tavalise töö saiginat. Hommikupalve, palve pärast päikeseloojangut ja hilisõhtune palve sisaldavad kõik sellised olukorrad, kus salmide laulmine on tavaline praktika.

Palvet saab edasi jagada kaheks kategooriaks. Koguduslike palvete vastu on ka individuaalsed palved väga rõhutatud. Koguduslikes palvetes austab ühiskond Jumalat kollektiivselt ja avalikult. Individuaalsetes palvetes rõhutatakse privaatsust ja ei tohiks olla tahet selliste palvete näitamiseks kellelegi. Sarnaselt tehakse hilisöö palve täielikus privaatsuses. Sama maja liikmed püüavad leida omaenda nurgakesi ja isegi abikaasa ja naine proovivad palvetada eraldi, et ühendus Jumalaga muutuks väga isiklikuks.

On täheldatud, et viie kordse kogudusliku palve institutsioon on töötanud väga hästi, umbes üle neljateistkümne sajandi, selle püha institutsiooni kaitseks ja säilitamiseks. Mošeed on selle ülla institutsiooni elus hoidmisel olnud peamine tugisammas. Nad teenivad ka noorte ja vanade hariduskeskusena ning kogu ajalugu on nad mänginud kõige silmapaistvamat rolli religioossetes õpetustes ja juhendamises.

Islamis olevad palvekohad, olgu need siis koguduslikud või eraviisilised, hoitakse äärmiselt puhtana. Kõigilt oodatakse, et nad võtaksid enne sellistesse kohtadesse sisenemist jalatsid jalast ära. Kuigi igas palves peab palvetaja oma otsmik põrandaga

puudutama, mõnikord lühidalt ja mõnikord pikemalt, on üllatav, et muslimiühiskonnas pole otsmiku nahahaigused ühelt otsmikult üle kandunud teistele. Mõned võivad seda omistada kõrgele puhutuse standardile ja mõned Jumala õnnistustele, kuid see on hästi täheldatud fakt.

Mis puutub palve sisusse, siis see jaguneb kaheks:

1. Formaalne rutiinne Koraani salmide ja teiste palvete lugemine, mis tehakse põhimõtteliselt Koraani keeles, mis on araabia keel. Kõik palvetajad peaksid teadma, mida nad loevad, vastasel juhul jätavad nad end ilma tohutust kasust, mida nad võivad saada mõtestatud lugemisest. Kuigi sisu üksikasjadesse laskumine muudaks selle arutelu liiga pikaks, võivad huvitatud lugejad alati uurida asjakohast kirjandust.
2. Individuaalsed palved oma emakeeles, milles inimene võib paluda nii, nagu ta soovib. See teine kategooria on vastuoluline selles mõttes, et paljud õigusteaduse koolkonnad ei luba selliseid tavasid ja nõuavad ainult ettenähtud vormi lugemist, olenemata sellest, kas palvetaja seda mõistab või mitte. Siiski hindavad nad privaatsete ja isiklike palvete vajadust, seega soovivad nad palvetada oma emakeeles pärast formaalse palve lõppu, mitte selle käigus. Meie, Ahmadi muslimid, soovime ja praktiseerime esimest võimalust palvetada Jumalale oma emakeeles, nagu igaüks soovib, formaalse palve ajal.

Nagu me eespool ammendavalt näitasime, on islami palve institutsioon kõrgelt arenenud, kus peab palvetama viis korda päevas, nii individuaalselt kui ka koos teistega. Islami palve mängib seega

muslimi elus olulist rolli ning isendilises vaimses ja moraalses kasvatuses.

Allahile kulutamine

Rääkides annetustest ja muust heategevusest, tundub, et kõik religioonid soodustavad seda ühel või teisel viisil. Mõnes religioonis on Allahile kulutamine institutsionaliseeritud sellega, et kehtestatakse hästi määratletud kümnis. Teistes jäetakse meetod individuaalse vaba tahte otsustada, kuidas ja kui palju kulutada. Siin muutub islami õpetuste universaalsus ilmseks, kui uurida seda teemat põhjalikult Koraani ja islami rajaja Püha Prohveti traditsioonide ja tavade kaudu. Teema on nii lai, et hõlmab kõiki inimhuvide võimalikke valdkondi.

Islamis leiame nii institutsionaliseeritud kui ka mitteinstitutsionaliseeritud kulutamisi, millel on selgelt määratletud vastavad valdkonnad. Kuid islam ei piirdu sellega. See räägib kõigist võimalikest vajadustest ja nende suhtelisest tähtsusest. Islam käib veelgi kaugemale, et õpetada inimest kulutama Allahi nimel, arvestades kõiki Koraanis mainitud käsud ja keelud. Püha Koraan on väga selge, milline Allahile kulutamine leidvat Tema heakskiitu ja milline lükatakse tagasi. Teema on, nagu eespool mainitud, nii lai, et see ei mahuks selle lühikese käsitluse raamidesse, et katta iga selle aspekti. Üks asi on siiski kindel: selle õpetuse universaalsuse iseloom muutub aina ilmsemaks, kui inimene hakkab mõistma selle vormi ja olemuse. Islam määratleb ka selgelt ette nähtud usuliste kümniste kulutamisvaldkonnad, jättes igasuguse kahtluse.

Hadž – Palverännak

Veel üks näide, mis tõestab islami õpetuste universaalsust, on palverännak ehk hadž. Palverännakut leidub kõigi maailma religioonide juures, kuid palverännaku sihtkohad on hajutatud erinevatesse paikadesse ühes või mitmes riigis. Üheski teises religioonis ei ole ühte kesket paika, mida kõik selle järgijad peaksid vähemalt korra elus külastama. Hämmastavalt leidub islami juures just selline koht – Meka, kus oodatakse, et muslimid kogunevad ja pühendavad umbes kümme päeva täielikult Jumala mälestusele. Palverändurid tulevad kõigist riikidest, kõigist rahvustest ja kõigist vanusegruppidest. Mehed, naised ja lapsed kogunevad kord aastas imelisele rännakule, mis mõnikord ulatub miljonitesse. See suurejooneline universaalsuse ilming on ainulaadne üheski teises religioonis. Seega viitavad kõik need sõrmed, mis on tõstetud erinevates islami õpetuste valdkondades, inimkonna ühtsuse sõnumile maa peal Jumala ühtsuse all.

Palverännaku institutsiooni pärineb Aabrahami^{as} ajastust. Kuid Koraanis on väga selged viited sellele kui muinasaegsele asutusele, mis algas aegadest, millal esimene Jumala koda ehitati Mekas. Vanasti nimetati Mekat Baka'ks, seega viitab Püha Koraan esimesele majale mitte Mekas, vaid Baka's. Seda nimetatakse ka Bait-ul-Ateeq'iks ehk kõige iidsemaks majaks. Aabraham^{as} ehitas selle varemetest, mille ta jumaliku juhutuse abil avastas, ja mille taastamiseks oli talle antud ülesanne koos tema pojaga Ismael^{as}. See on sama koht, kus ta oli jätnud oma naise Haagara ja imiku Ismaeli^{as}, taas kord jumaliku juhutuse alusel. Kuid Jumala koda ootas

tähelepanu seni, kuni Ismael^{as} kasvas piisavalt suureks, et olla abiks. Nii töötasid nad koos majale uue hingamise andmiseks ja palverännaku institutsiooni taaselustamiseks.

Palverännaku ajal sooritatud paljud rituaalid juurduvad Jumala koja taastamise päevadesse ning mõned neist ulatuvad veel kaugemale. Näiteks jooksmine Safa ja Marwah vahel, kahe väikese künka vahel, mis asuvad Jumala kojast lähedal, on tehtud mälestuseks Haagara otsingust inimkohaloleku märgi leidmiseks, et aidata teda ja tema last nende hädas. Lapse kirjeldatakse olevat äärmiselt rahutu janu piinades, löödes meeleheitlikult oma kontsadega maad. Seal, nagu öeldakse, puhkes allikas, mis eksisteerib tänaseni mingis vormis. Hiljem loodi selle koha ümber kaev, mille vett peetakse õnnistatud veeks. Enamik hadži sooritavaid palverändureid üritab sealt vett tuua, et õnnistada oma sugulasi ja sõpru.

On ka teisi rituaale ja traditsioone, mida tuleks lühidalt selgitada. Hadži ajal ei kanna palverändurid õmmeldud rõivaid; pigem riietuvad nad kahe lahtise lehega. See näitab veelgi, et traditsioon on kõige iidsem. See viitab sellele, et hadži institutsioon algas ajal, mil inimene ei olnud õppinud kandma õmmeldud riideid. Nad olid alles hakanud end katma. Seega tundub, et palverändurid peavad sama tegema mälestuseks nendest muinasaegsetest inimestest, kes liikusid esimese Jumala kummardamiseks ehitatud maja ümber selles algelises riietuses. Pea kiilaks raseerimine on ka oluline palverännaku tunnus, mida leidub universaalselt munkade, preestrite, erakute ja vishnude pühendumise sümbolina. See lisab veelgi selle universaalsuse iseloomule. Naistel ei ole juuste täieliku lõikamine kohustuslik, kuid nad peavad sümbolina osa oma

juustest lõikama. Samuti peavad palverändurid nendes samades kohtades, kus Hadrat Abraham^{as} on teadaolevalt Jumalat mäletanud joobnud armastaja stiilis ja kiitnud tema hiilgust valju laulmisega, sama tegema.

Paastumine

Paast on veel üks palvete vorm, mis on levinud kõikides maailma religioonides. Kuigi paastumise viis ja sellele kehtestatud tingimused võivad oluliselt erineda, on paastumise keskne idee kõikjal olemas. Kui see pole selgelt mainitud, võib olla nii, et see on kas lõpetatud või hääbunud järkjärgulise praktika kaudu. Buddha juhtum on huvitav näide. Ta alustas tõe otsingut tõsise paastumisega, kuid hiljem öeldakse, et ta loobus sellest tavast, kuna see mõjutas tema tervist negatiivselt. Sellest võib mõista, miks ta selle lõpetas, kuid see ei tähenda mingil viisil, et ta oleks loobunud uskumast paastumisest. Ehk seetõttu jälgivad mõned budistid siin-seal endiselt mingit paastuvormi.

Islami paast on kõrgelt arenenud institutsioon ja seda tuleb põhjalikult uurida. Paastumise kohta on kaks tüüpi korraldusi. Üks puudutab kohustuslikku paastumist ja teine valikulist. Kohustuslik paast jaguneb omakorda kaheks kategooriaks:

1. Igal aastal on üks täielik kuu, mil paastumine on ette nähtud kõikidele maailma muslimitele. Kuna⁶ kuu on kuukalendri järgi, muutub see aasta jooksul päikesekuude suhtes. See loob palvetajatele universaalse tasakaalu. Mõnikord on talvistes kuudes paastumine päevade osas lihtne võrreldes pikkade talviste öödega, samas kui suvekuudel muutuvad päevad pikaks ja nõudlikuks. Kuna kuukalendri kuud pöörlevad aasta jooksul, on kõikjal maailmas

⁶ ramadaani paaste (tõlkija märkus)

muslimitel perioode, millal paastumine on kerge, ja perioode, kus see on raske.

Paast Islamis algab kõikjal kohe päiksetõusu esimesel ilmumisel ja lõpeb päikeseloojanguga. Sellel perioodil oodatakse, et inimesed loobuksid täielikult toidust ja joogist. Muslimi paast ei piirdu ainult füüsilise nälja ja januga, vaid paastu alguse eelõhtud omandavad olulisema iseloomu ja mängivad paastu institutsioonis kesket rolli. Muslimitel on kombeks palvetada ja Jumalat meenutada mitu tundi enne päiksetõusu. Samuti loetakse igas muslimi majas püha palju rohkem Koraani kui tavalistel päevadel. Suurem osa ööst kulub seega vaimsete harjutuste tegemisele, mis moodustavad paastu olemuse.

Päeva jooksul, lisaks toidu ja vee piiramisele, on kõigil muslimitel eriti soovitatav hoiduda tühjast jutust, tülist ja kaklustest või muudest tegevustest, mis ei sobi tõelise uskliku väärikusega. Suguline vahekord pole paastuajal lubatud; isegi abikaasad elavad päeval eraldi, välja arvatud formaalne inimsuhete osa, mis on ühine kõigile inimestele.

Islamis on almuste andmine ja hoolitsus hädaliste eest nii tugevalt rõhutatud, et see saab osaks iga muslimi igapäevaelust. Kuid kui juttu tuleb Ramadhanist, paastukuust, siis muslimid peavad selles valdkonnas oma pingutusi kahekordistama. Pühast Prohvetist^{saw} on teatatud, et vaeste heaks kulutamine oli tema igapäevane rutiin, mida on võrreldud tuuleiliga, mis ei lakanud kunagi toomast lohutust ja rahu hädalistele. Kuid Ramadhanil

meenutavad pühade Prohveti^{saw} hadithide⁷ edastajad meile, et tuul tundus kiirenevat ja puhuma tugevate tuultena. Almuste andmine ja hoolitsus hädaliste eest on nii tugevalt rõhutatud, et ühelgi aastaajal ei tegele muslimid selliste heategevuslike eesmärkidega nii palju kui Ramadhanikuu ajal.

Teised kohustuslikud paastud on sageli seotud pattude andeksandmisega Jumala poolt. See hõlmab ka kohustuslike paastude rikkumist.

Valikuline paast on nii hästi edendatud, et see saab õiglase muslimi elu osaks. Kuigi enamus muslimeid ei lähe kaugemale kohustusliku paastu kuust, peavad mõned aeg-ajalt paastu, eriti kui on raskusi. Kuna oodatakse, et paastumise ajal tehtud palved on produktiivsemad, peavad mõned inimesed lisapaastu, et tõrjuda probleeme, kuid mõned teevad seda ainult selleks, et võita Allahi erilist meelehead. Sellele pole piiranguid, välja arvatud see, et islami rajaja keelas tungivalt neid, kes olid vandunud paastuda kogu elu. Kui Püha Prohvet^{saw} sai teada ühest sellisest juhtumist, ei kiitnud ta seda tava heaks ja noomis meest, kes üritas vabastust saavutada, justkui surudes oma tahtmist Jumalale peale. Ta ütles sellele inimesele, et: „ennast vaevates või ebamugavust tundes ei suuda te mitte ainult Jumalat rõõmustada, vaid võite isegi teenida tema pahameelt“. Ta juhtis tähelepanu sellele, et liigsele askeesile rõhumine võib muuta hooletuks naise, laste, sugulaste, sõprade jne suhtes.

⁷ Püha prohveti ütlused (tõlkija märkus)

Püha Prohvet^{saw} meenutas talle eriti tema kohustusi inimsuhete valdkonnas; „Täida oma kohustused Jumala ja Jumala loodu suhtes võrdselt“ oli nõuanne. Mõnele lubas ta nende järjekindla tüütu küsimise järel valikulisi paastusid ainult Prohvet Taaveti^{as} stiilis, olgu rahu temaga. Islami rajaja ütles neile, et Taavet paastus ühel päeval ja järgmisel päeval ei paastunud. Kogu oma elu jooksul pärast seda vannet pidas ta paastu vaheldumisi. Seega ütles Püha Prohvet^{saw}: „Ma saan teile lubada ainult nii palju ja mitte rohkem.“

Paastu institutsioon on äärmiselt oluline, sest see kasvatab usklikku peaaegu igas tema vaimse elu valdkonnas. Muu hulgas õpib ta isikliku kogemuse kaudu, mida tähendavad nälk, vaesus, üksindus ja ebamugavused vähem õnnelikele ühiskonnakihtidele. Isegi selliste tavade vältimine Ramadhanikuu ajal, mis on igapäevaelus lubatud, mängib inimkarakteri lihvimisel konstruktiivset rolli.

Džihaad – Püha sõda

See on väga oluline teema, mis seostub kõigi jumalike sõnumite levitamisega. See puudutab levitamise vahendit. Peaaegu kõigi religioonide järgijad, kui nad ajas allikast kaugenevad, on teadaolevalt kasutanud sunnivahendeid, et hoida inimesi oma usus või pöörata teisi nende usku. Kuid Koraani järgi ei peegelda see mingil viisil nende religiooni suhtumist sunni. Ükski religioon pole oma allikas kunagi lubanud jõu kasutamist ükskõik millisel kujul. Tegelikult on kõik religioonid olnud sundimise sihtmärkideks ning nende vastased ei säästnud vaeva, et peatada religioonide kasvu nende allikates ja hävitada need täielikult. Iga kord, kui tuli uus prohvet, üritasid vaenlased tema sõnumit jõu ja halastamatu tagakiusamise abil alla suruda. Seetõttu on kõige traagilisem iroonia, et kõigist raamatutest on täna Koraan ainus, mille kohta on levinud arvamus, et ta propageerib sunni kasutamist selle sõnumi levitamise nimel. Veel suurem tragöödia seisneb selles, et just muslimi vaimulikkond propageerib seda vaadet valjult ja omistab selle otse Koraanile.

Tuleb meeles pidada, et Koraan on ainus jumalik raamat, mis vabastab kõik maailma prohvetid, olenemata sellest, millal ja millises ajastus nad sündisid, sunni kasutamise süüst nende sõnumi levitamisel. Seetõttu on mõeldamatu, et Koraan esitaks oma Püha Prohveti^{saw} kui veresauna ajastu toojat rahu nimel ja vihkamist Jumala armastuse nimel. Siin pole koht keerukatele poleemilistele aruteludele, seega peaks see lühike sissejuhatust piisama. Koraani järgi on Püha Sõda ehk džihaad tegelikult püha kampaania, mis

kasutab Koraani abi vaimse revolutsiooni saavutamiseks maailmas.

وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا ﴿٢٥٣﴾

Võitle nende vastu selle (Koraan) abil suure võitlusega. (Koraan 25:53)

Need on Koraani enda sõnad, mis selgitavad džihaadi olemust. Džihaadi tuleb pidada Koraani ja ainult Koraani sõnumi abil. Oma iseloomuse täielikuks alistamiseks Jumalale on teine džihaadi vorm, mis on tegelikult suurem džihaad, vastavalt islami Pühale Prohvetile^{saw}. Pärast lahingut on teatatud, et ta ütles:

رجعنا من الجهاد الاصغر الى الجهاد الاكبر

Me naaseme väiksemalt džihaadilt suuremale džihaadile.

Muidugi on kaitsevõitlus lubatud ainult juhul, kui vaenlased algatavad vaenutegevuse ja tõstavad mõõga nõrga, kaitsetu rahva vastu, kes on sooritanud ainsa kuriteo, kuulutades, et Jumal on nende Issand. Kõik rünnakul olevad sõjad vastavalt islamile on ebapühad.

Elu pärast surma

Elu pärast surma küsimus on erutunud inimeste meeli kõigis religioonides ja kõigis vanuserühmades. On ka ateistlik vaade, mis lükkab täielikult tagasi elu võimaluse pärast surma. Religioonid, mis usuvad elu pärast surma, võib jagada kaheks kategooriaks.

- ❖ Need, kes usuvad surnud inimese hinge taassünni uude inim- või loomavormi olemasolu.
- ❖ Need, kes usuvad teispoolsesse eksistentsi pärast surma.

Ateistlik vaade jääb selle arutelu valdkonnast välja. Mis puutub islami doktriini, siis islam kuulub nende religioonide hulka, mis lükkavad täielikult tagasi kõik reinkarnatsiooni võimalused igas vormis. Kuid need, kes usuvad mõnda teispoolsesse vormi vaimses või lihalikus eksistentsis, on omavahel nii paljudes aspektides eriarvamusel. Iga religiooni sees erineb arusaamine. Seetõttu ei saa viidates erinevate religioonide järgijate vaadetele neile vastuolust kartmata mingit usku omistada.

Islamis on erinevaid vaateid, mida jagavad erinevad sektid või muslimiõpetlased. Üldine arusaam kalduvad nägema teispoolseuse vormi väga sarnasena maisel kujul siin maapeal. Taeva ja põrgu kontseptsioon esitab seetõttu materiaalse kujutise, mitte vaimset kujutist asjadest. Taevas on nende kontseptsiooni kohaselt esitatud mõõtmatult suure aiandina, kus on ilusad puud, mis heidavad igaveseid varje, all mille jõed voolavad piima ja mee. Aiand kannab vilja ja kõik, mida inimene soovib puuviljadest, oleks tema käeulatuses. Liha oleks kõikvõimalike lindude oma; inimene saab

soovi korral valida, millist liha ta eriti ihaldab. Pühadele meestele pakutakse ülima ilu ja peenusega naiskaaslasi, ilma et oleks piirangut arvu osas, mis otsustatakse vastavalt nende võimekusele. Nii palju kui nad suudavad, kuulub neile. Mida nad teeksid? Kuidas nad omavahel suhtleksid? Kas nad sünnitaksid lapsi või elaksid viljatut naudingute elu? Need on kõik küsimused. Nauding, nagu seda kujutatakse, on intensiivselt sensuaalne. Tööd ei tehta, vaeva ei nähta, pingutust ei tehta. Täiuslik elu (kui sellist elu saab täiuslikuks nimetada) täielikus laiskuses, võimalusega ülesöömiseks ja liigjoomiseks, sest vein voolab ka piima ja mee jõgede lähedal. Hirmu seadehäire või joobeseisundi ees pole! Lamades taevaste siidist ja brokaadist patjadel, veedavad nad igavikku—aga milline igavik!

Islamis on teisi, kes kategooriliselt lükkavad tagasi selle naiivse arusaama Koraani viidetest taeva kohta ja tõestavad paljude Koraani pühakirja salmide viidetega, et see, mida see kirjeldab, on vaid metafoorne kujutlus, millel pole mingit lihalikkust. Tegelikult teeb Püha Koraan selgeks, et tulevase elu eksistentsivorm on nii erinev kõigist teadaolevatest maisest elust, et inimkujutlus ei suuda isegi kõige väiksemat aimu saada teispoolse reaalsustest.

وَنُذِّعْكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٢﴾

*Me tõstame sind vormi, millest sul pole vähimatki teadmist.
(Koraan 56:62)*

See on Koraani kategooriline väide selle teema kohta. Hiljutistel aegadel esitas Ahmadiyya kogukonna asutaja, Hazrat Mirza Ghulam Ahmad^{as} Qadianist, selle vaate vaimsest eksistentsist

võrreldes lihaliku eksistentsiga oma ainulaadses ja silmapaistvas teoses “Islami õpetuste filosoofia”. Kõik raamatus esitatud vaated on hästi dokumenteeritud Koraani viidete ja islami pühaku traditsioonidega. Allpool on toodud lühike ülevaade.

Tema sügava uurimistöö kohaselt ei ole tulevane elu üldse materiaalne. Selle asemel oleks see vaimne nähtus, millest saame visualiseerida ainult teatud aspekte. Me ei saa täpselt kindlaks teha, kuidas asjad võtavad kuju. Üks tema tulevikuvisiooni silmapaistvaid omadusi puudutab hinge sünnitamist teise haruldasema olemusena, mis hõivaks hinge suhtes sama positsiooni kui hing hõivab meie maises eksistentsis siin maapeal. See hingest hingesse sündimine on seotud sellega, millist elu me oleme maises maailmas elanud. Kui meie elu siin möödub Jumala tahte all ja vastavalt Tema käskudele, muutuvad meie maitseained järk-järgult kultuursemaks ja häälestatud vaimsete naudingute suunas lihalike naudingute asemel. Hinge sees hakkab tekkima omamoodi embrüonaalne hing. Sünnivad uued võimed ja omandatakse uued maitset, milles need, kes on harjunud lihalike naudingutega, ei leia rõõmu. Need uue tüüpi peenestatud inimesed võivad leida oma südame sisu. Ohverdamine teiste õiguste äravõtmise asemel muutub nauditavaks. Andestus võib kättemaksust, ja armastus ilma isekate motiivideta suureneb, asendades kõik suhted, millel on varjatud motiivid. Seega võib öelda, et hingest hingesse sünnib uus hing.

Kõik need projektsioonid hinge arengu kohta on järeldused, mis on tehtud erinevate Koraani salmide põhjal, kuid tulevaste sündmuste täpset olemust ei saa täpselt kindlaks teha. Võib öelda

ainult seda, et midagi sellist võiks aset leida, mille üksikasjad ulatuvad inimloomuse piiridest kaugemale.

On teatud elu pärast surma aspekte, mida tuleb arutada. Islami kontseptsioon põrgust ja paradiisist erineb täielikult tavaliselt levinud vaatest. Põrgu ja paradiis ei ole kaks erinevat kohta, mis hõivavad eraldi aega ja ruumi. Püha Koraani kohaselt hõlmab taevas kogu universumit. „Kus oleks siis põrgu?” uurisid mõned Püha Prohveti^{saw} kaaslastest. „Samas kohas,” oli vastus, „kuid teil pole võimet nende koosolemist mõista.” See tähendab, et tavalise inimese jaoks võivad nad tunduda hõivatud samas ajas ja ruumis, kuid tegelikult kuuluvad nad erinevatesse dimensioonidesse, nii et nad koos eksisteerivad ilma omavahel segunemata ja seostumata.

Kuid mis on taevase õndsuse, põrgutule piinade tähendus? Sellele küsimusele vastates on Tootanud Messias^{as} selgitanud probleemi järgmiselt: Kui mees on janu käes suremas, kuid muidu terve, võib jahe vesi pakkuda talle sellist sügavalt rahuldust pakuvat naudingut, mida ei saa tavalisest veetarbimise kogemusest ega isegi tema valitud kõige maitsvamast joogist. Kui mees on janu ja näljane ning vajab kohest energiavarustust, võib jahutatud viinamarjakobar talle pakkuda sellist sügavat rahulolu, mida tavalistes oludes ei koge. Kuid nende naudingute eelduseks on hea tervis. Kujutage nüüd ette väga haiget meest, kes tunneb iiveldust ja üritab välja oksendada kõik vedelikud, mis temas veel on, ning on vedelikupuuduse tõttu surma äärel. Paku talle klaasitäis jaheadat vett või jahutatud viinamarjakobarat, siis rääkimata nende vastuvõtmisest, tekitaks nende lihtne pilk temas vastikust ja absoluutset vastumeelsust.

Selliste kujutlustega selgitas Töötanud Messias^{as}, on põrgu ja taevas ainult suhtelisuse küsimused. Tervislik hing, kellele hakkas meeldima head asjad, kui ta läheneks oma meeldivatele, tunneb ta veelgi suuremat rõõmu kui varem. Kõik, mida tervislik vaimulik inimene ihaldas, oli Jumala lähedus ja Tema omaduste jäljendamine. Taevas hakkaks selline tervislik hing nägema, tajuma ja tundma Jumala omaduste lähedust nagu mitte kunagi varem. Töötanud Messia^{as} sõnul ei jääks need väärtused pelgalt vaimseteks, vaid omandaksid taevaliku kujud ja vormid, mida uus taevane vaim saaks nautida endise hinge abiga, mis toimiks kehana. See oleks jällegi suhteline küsimus. Põrgu puhul oleks vastupidi: ebatervislik hing loob uue hingekehe jaoks ebatervisliku keha. Samad tegurid, mis pakuvad tervislikule hingele naudingut, põhjustaksid sellele ebatervislikule olendile piina ja sügavat kannatust.

Kui viidame meelt või hinge võrreldes meie lihaliku kehaga, on nende olemuse vahel tohutu erinevus, mis on peaaegu et ettekujutamatu. Iga kehaosa on elus ja pulbitseb elust, mitte ainult materjalis, vaid ka teadlikkuses. Iga inimkeha osake on varustatud mingisuguse teadlikkusega. Teadlased püüavad seda teadlikkust väljendada elektrooniliste impulsside kaudu, kuid see on väga toores viis kirjeldada teadvustatust teadliku ja alateadliku meele ning immuunsussüsteemi ja teiste inimkeha iseseisvate funktsioonide üldise teadlikkuse kohta, mis jääb meie arusaamisvõime piiridest kaugemale.

Mis on see teadlikkus? Kuidas saab seda määratleda ja selgitada seda Ülimat 'mina' igas elusolendis? Kas võime seda psühholoogilises mõttes nimetada ego'ks? Kuid ükski psühholoog pole kunagi suutnud ego määratleda. See on midagi, mida religioosetes

terminites kirjeldatakse hingena. Pole mingit viisi, kuidas mõõta hinge ja lihaliku keha vahelist kaugust. Hinge harulduse osas, isegi meie kõige tooresema taju järgi, on see nii haruldane ja ülipuhas-tatud, et mingil viisil ei saa seda võrrelda kehaga, mida see hõivab. Proovige nüüd ette kujutada hinge sünni stsenaariumi hinge sees miljardite aastate jooksul. Pika päeva lõpus leiame hinge hinge sees, mis oleks sama harulduse osas võrreldav inimese hingega siin maal inimkehaga. Midagi sarnast toimub ja suhtelises mõttes ühendatakse tulevase elu olemasolu kaks olekut üheks tervikuks. Suhtelises mõttes oleks üks olek nagu keha ja teine nagu hing. Võrreldes meie kehaga, näeks meie hing välja nagu keha uueks arenenud eksistentsi olemusele.

Täpsemate üksikasjade saamiseks soovitatakse lugejatel lugeda täielikku raamatut⁸, mis käsitleb mitte ainult seda teemat, vaid arutleb ka mõne muu väga huvitava teema üle, mis liigutab inimeste meeli üle maailma.

Lühidalt öeldes loob iga inimene omaenda põrgu või omaenda taeva ning vastavalt oma seisundile erineb iga taevake teise inimese taevast ja iga põrguke teise inimese põrgust, kuigi ilmselt nad hõivavad samu ruumi ja aega teispoolses mõõtkes.

Inimese hingega juhtub tema lihaliku surma ja viimsepäeva ülestõusmise vahel miski. Püha Prohvet on teatatud, et pärast meie surma avanevad hauas aknad; õiglastele inimestele avanevad aknad taevasse ja õelatele inimestele avanevad aknad põrgu suunas. Kuid kui me avaksime haua, ei leiduks me sealtn aknaid!

⁸ Islami õpetuste filosoofia (Tõlkija märkus)

Seega ei edasta nende sõnade otsene aktsepteerimine selle teema tõelist tähendust. On võimatu, et Püha Prohvet meid kunagi valesti informeeriks; seetõttu pidi ta siin rääkima metafoorselt. Kui see poleks nii, peaksime iga kord, kui kaevame hauda, leidma aknad, kas avanevad põrgusse või lasevad sisse paradiisi lõhnavat ja meeldivat õhku. Kuid me ei näe kumbagi neist. Mida siis Püha Prohveti sõnad tähendavad?

Haud on tegelikult selle elu ja tulevase elu vaheline vaheetapp. Siin areneb vaimne elu järk-järgult läbi mitme etapi, kuni see jõuab oma lõpliku sihtkohta. Seejärel Allahi käsu kohaselt puhutakse pasunat ja lõplik vaimne vorm saab olema. Selles vahepearioodis läbiksid erinevad hinged taeva või põrgu sarnasuse enne, kui jõuavad oma lõpliku täiuslikkuse staadiumini, valmis tõusma täielikult muundunud olemusse. Koraan illustreerib seda kontseptsiooni kaunilt:

مَا خَلَقْكُمْ وَلَا بَعَثْكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ

Teie esimene loomine ja teine loomine on identsed. (Koraan 31:29)

Mõeldes lapse sünnile ühest rakust, leiame järgmise Koraani avalduse:

هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ

Vaata, kuidas Jumal annab sulle erinevaid kujusid emakas. (Koraan 3:7)"

See teema on seotud eespool mainitud kahe identse loomise teemaga. Võtame näiteks juhtumi, kus lapsed on sünnipäraselt haiged. Nad ei haigestu sünnihetkel äkki; pigem arenevad nad järkjärgult haigusseisundisse, mis on progresseeruv ja algab nende varasest embrüonaalsest staadiumist. Sarnaselt kannatab inimese hing, kes on vaimselt haige, selles embrüonaalses staadiumis enne oma lõplikku ülestõusmist Kohtupäeval, läbi põrgu sarnasuse ja jääb selles hauaperioodis rahutuks, nagu teeb ebatervislik laps emaüas. Tervisliku lapse viisid on täiesti erinevad, isegi tema liigutusi hindab ema.

Nüüd tekib küsimus: kas hing areneb samamoodi nagu laps emaüas ja läbib kõik need etapid? Vastus sellele leidub samas Kooraani salmis: „*Ma khalqukum wa ma ba'sukum illa ka nafsini wahidin*“ - teie esimene loomine ja teine loomine on identsed.

Teise loomise mõistmiseks peame mõistma, kuidas laps emaüas kuju võtab. Need vormid näivad ilmselt arenevad ainult üheksa kuuga, kuid tegelikult on elu loomine laiali miljardite aastate jooksul. Tagasi minnes bioloogilise elu algusesse, läbib laps peaaegu kõik evolutsiooni etapid. Alates raseduse algusest kuni selle lõpuni üheksa kuu pärast peegeldab lapse areng kõiki loomise etappe. Teisisõnu, kõik evolutsiooni faasid korduvad nende üheksa kuu jooksul üksteise järel ja sellise suure kiirusega, et see ületab meie kujutlusvõime. See hoiab elus evolutsioonisüsteemi etapid ja kujutab seda pilti.

Elu loomine läbis pika arenguperioodi, et jõuda vormini, mida me üheksa kuu jooksul näeme. See valgustab fakti, et meie esimese loomise periood oli väga pikk, ja meie teine loomine kestab samuti

kausa. Nende üheksa kuu uurimisega saame teada miljardite aastate eluajaloo kohta ja ka hingede evolutsioonist järgmises maailmas. Võib-olla võime järeldada, et elu algusest kuni inimese lõpliku loomiseni kulub hinge arenguks pärast surma taas sama palju aega.

Sellele järeldusele toetudes deklareerib Koraan kategooriliselt, et kui hinged üles äratatakse, räägivad nad omavahel, püüdes kindlaks teha, kui kaua nad maa peal viibisid. Mõned ütlevad: „Viibisime päeva“, teised ütlevad: „Veelgi vähem kui päev“. Allah ütleb siis: „Ei, isegi see pole õige.“ Teisisõnu ütleb Allah: „Viibisite maa peal palju vähem aega kui te arvate.“ Tegelikult on ühe eluea suhe päeva väikese osa suhtes enam vähem sama suhe, mida hinge ülestõusmise aeg on tema eelmisele kogu elule. Mida kaugemal midagi on, seda väiksemaks see paistab. Meie lapsepõlv tundub kui mõne sekundi kogemus. Mida kaugemal on tähtedest, seda väiksemad nad paistavad. Allah üritab meile öelda, et me ei leia end kohe järgmisel päeval pärast surma kohtu all. Pigem toimub kohus nii kauges tulevikus, et meie eelnevad elud tunduvad meile mõne sekundi küsimusena, nagu väike punkt kaugel.

Lühidalt öeldes kirjeldatakse inimese ülestõusmist muutusena, mida ta ei suuda ette kujutada, ja sündmusena, mis on sama kindel kui tema olemasolu siin maailmas. Kõiki neid teemasid on põhjalikult selgitatud Pühakirjas Koraan.

Saatus ja Vaba tahe

Saatus on väga keeruline teema, mida on filosoofid ja vaimulikud arutanud läbi aegade. Peaaegu igas religioonis on viiteid saatuse olemusele.

Saame jagada saatusesse uskujad kaheks suureks kategooriaks. Need, kellel on levinud pimeusk saatusesse, kujutavad seda Jumala ettemääratuseks kõigele suurele ja väikesele. See vaade on populaarne mõne sufide⁹ kriptilise sekti hulgas, kes elavad eraldi tavalistest inimestest. Nad väidavad, et inimene ei kontrolli mitte midagi. Kõik on ettemääratud. Seega on kõik, mis juhtub, saatusliku suure plaani avanemine, mida teab ainult Jumal. See on väga problemaatiline kontseptsioon asjade plaanist ja viib paratamatult küsimuseni kuriteo ja karistuse, trahvi ja tasu kohta. Kui inimesel pole valikut, siis ei tohiks olla ei karistust ega tasu tema tegude eest.

Teine vaade on vaba valik, kus saatus praktiliselt ei mängi mingit rolli selles, mida inimene otsustab ja ellu viib.

Saatuseteemalisesse arutelusse lisandub veel üks oluline filosoofiline küsimus, nimelt enneteadvuse küsimus. Mida Jumala eelteadmine tulevaste sündmustega seostub? See on küsimus, millele vastus on olnud mõlema poole poolt arutelu üsna kehvasti käsitsetud. Me ei kavatse pikalt arutleda saatusesse uskujate ja

⁹ Müstikute (Tõlkija märkus)

mitteuskujate argumentide võrdlevate eeliste üle, vaid üritame ainult kujutada islami vaatenurka.

Saatusel on mitu kategooriat, igaüks mängib oma vastavates tegevusvaldkondades erilist rolli, töötades samal ajal koos. Looduse seadused valitsevad üle kõige ja keegi pole nende mõju alt kõrgem. See on asjade üldine plaan, mida võib nimetada saatuslikuks laiemas mõttes. Kes järgib looduse seadusi nende sügava mõistmisega, saab teistest, kes seda ei tee, mõningast eelist. Sellised inimesed on alati saatuslikult määratud kasu saama ja kujundama paremat elu. Kuid ükski neist ei ole ettemääratud kuuluma mingisse konkreetse gruppi seoses nende kuulumisega looduse seaduste õigele või valele poolele.

Oli aeg, mis eelnes Euroopa renessansile, kui idamaailma muslimid olid teaduste mõistmises palju edasijõudnumad. Seetõttu olid muslimid võimelised selle teadmise põhjal saama kasu. Hiljem, kui see eelarvamuste vaba ja avatud meelega teaduse uurimine liikus läände, tõi see läänele uue teadmiste valguse päeva, samal ajal kui ida hakkas vajuma pikka, pimedasse unistuste ja ebauskumuste öösse. See on muidugi saatus, kuid erinevat tüüpi saatus. Ainus teadus, mis on seotud selle saatuslikkusega, on muutumatu käsk, et kes iganes uurib loodust eelarvamusteta ja laseb end juhtida sinna, kuhu looduse teadused teda viivad, see inimene astub igavese arengu teele. See on üldine ja kõikehõlmav saatusetekategooria, mis ületab kõike, välja arvatud saatuseseadused, mis puudutavad religiooni.

Enne saatuseteemalise arutelu alustamist religiooniga seoses peaksime uurima veel mõningaid looduse seaduste üldise

saatuslikkuse valdkondi. Looduse üldisemate sündmuste korral ilmnevad mõned ettemääratuse tunnused, kuid teistsugusel viisil kui tavaliselt arvatud. Ehk sellised perioodilised muutused, mis esindavad väga keerulise ökosüsteemi raames, kus isegi kauged sündmused, nagu päikeselaigud, mängivad oma rolli. Samamoodi toovad planeetide tiirlemine kaasa teatud muutused, mis kajastuvad maal vastavates ilmastiku, kliima jne muutustes. Need suuremad mõjud koos kliima perioodiliste muutustega (mille põhjustavad mitmesugused tegurid, millest paljud on siiani määramata), toovad mõnikord kaasa peenemaid muutusi taimede ja loomade kasvumustrites maal. On ka tegureid, mis vastutavad põudade või aastaaegade nihkumise eest ühest maailma osast teise. Jääajad ja globaalne soojenemine on aga mõned erinevate kosmiliste mõjude tagajärjed. Need suuremad mõjud ei mõjuta otseselt üksikisiku elu maal, kuid lõppanalüüsis, kuna inimesed on kõik Homo sapiens'i perekonna liikmed, mõjutavad neid mingil määral.

Ei ole tõendeid, mis viitaksid sellele, et iga inimese elu on ette määratud ja tal pole valikut ega võimalust valida hea ja halva, õige ja vale vahel. Püha Koraan lükkab kategooriliselt tagasi sunduse kontseptsiooni ja selgelt väidab, et iga inimene on vaba valima hea ja kurja vahel:

لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ

Usuasjus ei tohi olla sundust. (Koraan 2:257)

Ja:

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا^ط لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا
اَكْتَسَبَتْ^ط

Allah ei pane ühelegi hingele koormat, mida ta ei suuda kanda. Tal on see tasu, mida ta teenib, ja karistus, mida ta kannab. (Koraan 2:287)

Ja veel:

وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى^{٢٠}

Inimene saab ainult seda, millele ta pingutab. (Koraan 53:40)

Siiski on religiooniga seotud mõned saatusesfäärid, mis on ettemääratud ja muutumatud. Neid nimetatakse Pühas Koraanis *Jumala Sunnaks*¹⁰. Üks selline Sunna on saatus, et Jumala sõnumitoojad on alati võidukad, olenemata sellest, kas neid aktsepteeritakse või mitte. Kui neid lükatakse tagasi, siis on vastaste kavatsused nurjunud. Prohvetid, nende sõnumid ja missioon peavad alati võitma, hoolimata sellest, kui võimsad on nende vaenlased. Mõned näited inimkonna elava ajaloo vastasseisudest on Moosese^{as} ja vaaraoga, Jeesuse^{as} ja tema vastaste ning prohvet Muhammedi^{saw} ja tema vastaste vahel. Religiooni edu on see, mis jääb mineviku võitluste legendiks prohvetite ja nende vastaste vahel. Aabraham^{as} ja tema usk ning need, kes teda ja tema sõnumit toetavad, domineerivad maailma. Mooses^{as} ja need, kes teda austavad, Jeesus^{as} ja tema sõnum ning prohvet Muhammad^{saw} ja see, mille eest ta

¹⁰ Jumala viis (Tõlkija märkus)

seisis, valitsevad peaaegu kogu maailma. Kuid tänapäeval ei leidu kedagi, kes toetaks nende vastaste põhjust ja väärtusi. See saatus ei mõjuta teisi konfrontatsioone inimeste vahel. Üldreegel on, et tugev hävitab nõrga. Religiooni saatuses on see vastupidi, mis saab peagi muutumatuks printsiibiks.

Kuigi loodusseadused kulgevad sujuvalt ja tavaliselt ei leita erandeid üldreeglitest, on Koraani erinevate salmide põhjal järeldatud asjade plaani kohaselt meile teadaolevad loodusseadused mitmesugustes kategooriates ja sfäärides. Need ei pörku omavahel nende enda sfäärides, kuid kui nad seisavad risti teiste seadustega, siis suurema jõuga seadused võidavad alati nõrgemate üle. Isegi laiaulatusliku ja kaugeleulatuva mõjuga seadus võib kitsas sfääris olla võimsama vastuolulise seaduse poolt võidetud. Termodünaamilised ja elektromagnetilised seadused võivad gravitatsiooni seadustele vastu seista piiratud mõjupiirkondades. Siiski on gravitatsiooniseadus oma mõjult palju laiem ja ulatuslikum. Inimese arusaam loodusest areneb ajast aega ning asjad, mis oleksid varem tagasi lükatud kui võimatud, muutuvad nüüd kujuteldavaks ja igapäevaseks vaatluseks.

Selle sissejuhatuse valguses, vastavalt islamile, kui Jumal otsustab oma erilist teenijat soosida mõne varjatud seaduse erilise ilminguga, peavad pealtvaatajad neid ilminguid imeks ja üleloomlikeks sündmusteks. Kuid need asjad juhtuvad vastavalt loodusseadustele, mis on peenelt kontrollitud, et saavutada hämmastavat efekti. Siin mängib saatus erilise Jumala teenija elus konkreetset rolli.

Sarnaselt saab saatus mõista ka seoses indiviidi geneetilise, sotsiaalse, majandusliku või haridusliku taustaga, kes tundub olevat abitu olude toode. See indiviidi abituse kujundab tema saatust, mille üle tal pole kontrolli. Seetõttu öeldakse, et rikkaliku mehe laps sünnib hõbelusikas suus.

Inimese sünni asjaolud, ühiskond, kus ta kasvab, iga päev mängiv juhuste mäng, nn õnnehoobid kasuks või vastu, õnnetused, millest võib pääseda või mille ohvriks langeda, on kõik valdkonnad, kus indiviidil on väga vähe valikut. Siiski ei saa eeldada, et teda sihti eriti selliste sündmuste või õnnetuste jaoks, mis mängivad tema elu kujundamisel või lammutamisel olulist rolli.

Individid, kes sünnivad vaesusest räsitud kodudes, on palju suurema tõenäosusega ohvrid pisikuritegudele või isegi tõsisete kuritegudele. Vaesus on kõigi kuritegevust soodustavate tegurite kõige sundivam jõud. Kui seda mõistetakse saatusena, siis see heidab tõsise varju Looja peale. Seega tuleks esmalt selgelt mõista, et saatus on vaid osa suurest asjade plaanist, mis ei väljasta eraldi korraldusi inimestele konkreetsetes peredes. Suuremas majanduslikus plaanis on kindlasti nii õnnelikumaid kui ka vähem õnnelikke inimesi, kellel on suhtelised eelised ja puudused. Vale oleks öelda, et nad olid juba enne sündi individuaalselt pitseriga märgistatud saatusetegija poolt, et sündida teatud konkreetsetes oludes. Siiski on veel teisi küsimusi, millele vastata. Kuidas neid koheldakse seoses nende poolt toime pandud kuritegudega võrreldes nendega, kes on sündinud suhteliselt tervemates oludes ja kellel on väga vähe või üldse mitte taustategureid, mis ajendaksid neid kuritegudele? Kui kuritegu on sama, kas neid koheldakse

võrdselt? Püha Koraan vastab sellele keerukale küsimusele järgmises salmis:

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا

Ükski hing ei saa kanda rohkem, kui ta suudab. (Koraan 2:287)

See tähendab, et inimest ümbritsevad taustategurid, sotsiaalsed ja muud, võetakse kindlasti arvesse ja teda hinnatakse vastavalt. Allahi silmis ei karistata mehaaniliselt ainult kuritegu ise, vaid arvesse võetakse kõiki tegureid, mis aitavad kuriteo toimepanemisele kaasa, ning lõpptulemusena saavutatakse õiglus. Õnnelikke ja õnnetu ei hinnata võrdse rangusega ja kindlasti võetakse arvesse keskkond ja taust, kus kuriteo toime pannud inimene elab. Samamoodi autasustatakse headust palju rohkem juhul, kui inimese olud tõenäoliselt takistavad teda head tegemast, kui inimese keskkond on selline, kus headust peetakse enesestmõistetavaks.

Seega saatus on väga keeruline küsimus, kuid lõplik otsus on Kõiketeadva, Kõigekasuliku, Kõigeväelise ja Kõigetarga Jumala kätes ning lõppanalüüsis on ikka õigus valdav.

On teatud valdkondi, kus inimene saab vabalt oma tahtmist teostada, valides hea või halva, õige või vale ning mille eest ta vastutab. Teisalt on valdkondi, kus inimesel on vähe valikut ja ta tundub olevat liikumapaneva käe mängunupp. Looduse üldine plaan, mis hõlmab ja kontrollib rahvaste saatusi, on üks selline valdkond. Laiema asjaolud muudavad ühiskonna üksikisiku täiesti abituks; tal pole muud valikut kui liikuda nagu pilliroog, mida kannavad kaasa jõe tormilained.

Saatust on väga keeruline ja ulatuslik teema ning nõuab eraldi ja põhjalikumat käsitlemist. Seega soovime nende mõne vihjega selle arutelu lõpetada.

Kokkuvõte

Tahame juhtida publiku tähelepanu lääneriikide poolt islamile tehtud tõsisele ebaõiglusele. Nagu on hästi näidatud, viidates Ko-raani õpetustele ja Püha Prohveti^{saw} käskudele, saab islamit kirjel-dada ainult rahuga seotud usundina. See hõlmab kõiki inimelu as-pekte ja edastab rahu sõnumi oma järgijatele nende suhetes kaa-sinimestega ning suhetes Jumalaga. Võime ilma eelarvamuste või vastuolukartuseta väita, et ükski teine usk ei rõhuta rahu nii palju kui islam. Kuigi paljude religioonide järgijad teevad sarnaseid väi-teid, räägime siin väitest, mida peaks täielikult toetama jumalikus kirjutises sisalduvad käsklused. Kui aga iga religioon rõhutab sa-mal määral rahu rolli inimasjades, on see väga teretulnud žest, mida me hindame, ja millele saab rajada lootuse inimkonna tule-viku suhtes. Sel juhul peaks olema kõigi maailma religioonide vai-muliku juhtkonna peamine ülesanne tuua esile inimkonna jaoks nii hädavajalik rahu sõnum.

Tragiliselt aga esitavad isegi islamiusulised selle kui rahvusva-helisele rahule ohu, propageerides terrorismi Jumala ja islamiusu Püha Prohveti^{saw} nime all, kes oli rahu elav kehastus. Kui Lääne ri-igid kujutavad islamit terrori usundina ja inimõiguste fundamen-taalse eitamisena, ei ole süü ainult nende oma. See on suuresti ja-gatud, vähemalt öeldes, erinevate islamiusuliste konfessioonide vaimulike poolt. Rääkida religioosest ülemvõimust kõigis teistes inimhuvivaldkondades ja samal ajal väita, et islam rõhutab rah-vusvaheliselt tunnustatud inimõiguste kontseptsiooni, on iseene-sest piisav, et rikkuda islami mainet.

Olenemata sellest, kas teiste religioonide jumalikud kirjutised on esitanud ülemaailmse rahu ideaali või mitte, võib julgelt öelda, et kõik religioonid tunduvad olevat selle ideaali poole kalduvad. See loob aluse ühisele pingutusele maailma religioossete juhtide poolt töötada ühiselt ülemaailmse rahu nimel. Selle asemel, et rõhutada erinevusi, oleks palju mõistlikum ja kasulikum, kui religioosne juhtkond rõhutaks kokkuleppepunkte. Oleme kindlad, et need võetakse vastu kui siduvad tegurid kõigi religioossete konfessioonide vahel. Selle tulemusena võiks see viia kogu inimkonna ühendamiseni, sõltumata riigist, usutunnistusest või nahavärvist. Kui religioonid ei võta seda ülesannet enda peale, siis keegi teine ei saa, sest see on ainus jõud, mis suudab ületada rahvuslikke, geograafilisi ja rassilisi piire.

Selle siira üleskutsega maailma religioonide juhtkonnale lõpetame selle lühikese käsikirja, lootes parimat. Rahu otsimine on inimkonna ellujäämise küsimus ja seetõttu ei tohiks seda kergekäeliselt võtta.

Indeks

A

Aabraham^{as} 60, 61, 62, 83

Adam^{as} 39

Ahmad, Mirza Ghulam^{as}
usud ja nende tõesus 43

Allah

Vaata ka jumala all 18

Allahile kulutamine 58

Almused

Vaata Allahile kulutamine 58

B

Buddha 39, 42

paastumine 63

D

Dhul-Kifl 39

Džihaad 67

Erinevad tüübid 68

Muhammad^{saw} 68

Püha koraani salmid 68

tähendus 68

E

Einstein 21

Elu

loomine 77

Elu pärast surma 69

Erinevad arusaamad 69

Islami arusaam 71

Koraani salmid 71

Mirza Ghulam Ahmad^{as} 71

Püha prohvet Muhammad^{saw}
75

Embrüonaalne areng 77

Püha koraan 76

Evolutsioon 77

H

Hadž 60

praktika 61

Hing 25, 74

areng 77, 78

Palve mõju hingele 51

Tähendus 74

Ülestõusmine 75

Hispaania 14

I

Imaam 52

Imed

Islami arusaam 84

Inglid 16, 23

eesmärk 23, 25, 28

Gabriel 24, 26

Iisrael 24

Islami arusaam 24

juhtumid 26, 27

Langetatud ingel 28

Michael 24

Piiblis 24

Püha koraani salmid 27

tiivad 27

väärarusaam 24, 27

Islam 87

loob uskude vahel harmooniat

33

Läänemaad 87

selle tähendus 15

Usk kõikidesse prohvetidesse

42

viis usu artiklit 15

Ismael^{as} 61

J

Jeesus 42, 83

imed 45

Tema õpetustest aru saamine

38

Jumal

ei vaja meie palvet 50

Inglid jumala suhtes 24

Jumala viis 82

Jumala ühtsus 16, 60

Jumalaga suhtete parandamine

48, 51

Kõik prohvetid õpetasid jumala

ühtsust 32

Saadab prohvetid 43

tema omaduste jäljendamine

50, 51, 73

väärarusaam 31

Ühtsus 31

Jumala otsus 17

Jumala ühtsus 18, 31

deklaratsioon 20

inimeste vahelise ühtsuse

suhtes 20, 22

inimkonna ühtsus 60

Inimtegevuste suhtes 19

loomise suhtes 21

prohvetid 32

Jumalateenistus

Vaata

palve 51

K

kohtupäev 16

Krishna 28, 40, 42

Muhammad^{saw} 40

kurat 28

L

Looduse seadus

harmonia 83

Islami arusaam 80

ja saatus 80, 81

Läänemaad 87

Islam 87

M

Maailma rahu 87

Meka 60

Mooses 42, 83

Mošeed 55

Muhammad^{saw} 83

Džihaad 68

Elu pärast surma 75

imed 45

ja ingel Gabriel 26

Jumala ja palve kohta 50

Krishna 40

Paastu piirangud 65

positioon 47

Taevas ja põrgu asukoht 72

Tema kõrge staatus 44

P

Paastumine 63

kohustuslik paastumine 63

Muhammad paastu piirangu

kohta 65

olulisus 66

Praktika 64, 65

vabatahtlikud paastud 65

Palve 49

eesmärk 49, 50, 51

iseseisev 55

kaks tüüpi 56

koguduses 52

meetod 53

Mošeed 55

sisu 56

Palverännak

vaata hadž 60

Piibel

Inglite kohta 24

Polüteism 31

- Prohvetid 16, 39
 Islami usu kõikidesse 42
 mitteaarabia 39
 tulevad jumalast 43
 võidavad alati 82
 õpetasid jumala ühtsust 32
 õpetuste jaotus 48
 Prohvetlus 44
 Koorani salmid 47
 viimane 47
 Põrgu 69, 75
 asukoh 72
 Islami arusaam 72
 Mirza Ghulam Ahmad 73
 Püha koraan
 Džihaad 68
 Embrüonaalne areng 76
 Prohvetluse jätk 47
 Vaba tahe 82
 õiglus 85
 üldised usulised õpetused 32
 Püha Koraan 47
 Elu pärast surma 71
 Inglid 27
 Kas Jumal vajab meie palvet?
 50
 Loomise harmoonia 21
 Teadus 35
 universaalsus 35
 Ülestõusmine 76
 Püha raamatud 16
 Kaks kategooriat 37
 Kõigi raamatute tõe
 tunnustamine 41
 taustateadmised 37, 38
 Vana ja uus testament 30
 vastuolu 30, 33
 Püha Vaim 23
- R**
- Raamatud
 Vaata püha raamatud 30
 Ramadhan 64, 66
- S**
- Saatus
 erinevad arusaamad 79
 erinevate asjaolude mõju 84
 ja looduse seadus 80, 81
 Ja vaba tahe 79
 Prohvetid 82
 õiglus 85
 Safa ja Marwah 61
- Z**
- Zakaat

vaata

Allahile kulutamine 58

Zoroaster 42

T

taassünd 69

Taavet^{as} 66

Taevas 69, 75, 76

asukoht 72

Islami arusaam 70, 72

Mirza Ghulam Ahmad 73

Teadus

koraani salmid 35

Toora 37

Töötatud Messias

Vaata Mirza Ghulam Ahmad 73

U

Usk

Koraani salmid 32

Kuidas saab ühtustada 33

V

Vaba tahe 79

Koraani salm 82

Vaesus 85

Veedad 36

Viimne kohtupäev 75, 77

Võrdsus 21

Õ

õiglus

Püha koraan 85

Ü

Ülestõusmine 77

aeg ülestõusmiseni 78

Koraani salmid 76